

Yalova'da Amerikalılar

Prof. Dr. Edip Çelik'in Amerikalı personele tanınan akıllıca imtiyazlarla ilgili yazısını istifadeyle okudum. Yazıyı okuduktan sonra, devletçe aşırı imtiyazlar tanıdığı Amerikalı askerlerin sanki bir sömürgeciymiş gibi davranışlarına eskisinden az şaşmaya başladım. Adamlar Türk adaletinin pençesine düşmeyeceklerini bildikleri için, elbette şamaracaklardı. Ama Amerikalı askerlerin Yalovadaki davranışlarına şaşmamak elde değil. Adamlar kafayı çekip silah talimi yapmak veya delice otomobil kullanmakla eğleniyorlar. Geçenlerde sarhoş bir Amerikalı çiftlik köyünde bir çocuğu çiğneyip öldürdü. Cenazesi, sadece İzmir'e nakil oldu! Yalova noteri, silah talimi yaparak eğlenen Amerikalı askerlerin kurbanlarından bir çınar ağacının arkasına güçlükle sığınarak kurtulabildi. Hava alanında yaşlıca bir çamaşırçı kadın, sarhoş bir Amerikalı kadının tecavüzüne uğradı. Kadıncıktan utancından kendini denize attı.

Bütün bu olaylar karşısında Türk adaleti elleri kolları bağli seyirci kalıyor. Seyirci kaldıkça da, bazı «Çirkin Amerika» lar sanki bir işgal ordusuymuş gibi, Yalovanın rahat ve huzurunu kaçırmıyorlar. Doğrusu bu şamarık Amerikalılara fazla kızmıyorum. Daha çok onlara, Türk adaletinin demir pençesinden kaçma imtiyazını verdiğimiz için kendimize kızyorum.

NOT: Yön'ü çok beğendim. Başarılar...
AH YILDIRIM — Yalova

İki düşünce

Geçmiş güçlü, açık, imrenilen bir toplum olan Türk toplumunu bir kez beceriksiz yöneticileri yü-

zünden «büyüklüğünü» yitirmek tehlikesiyle karşılaştı. Burada dikkat edilmesi gereken «varlığını» denmemesidir. Türk toplumu varlığını yitirmez. Buna inanan da düşünülemez. Türklü koşullar dolayısıyla inananlar çıkarsa bu kötü... Çünkü 1914 den sonra toplumun büyüklüğünü yitirdiğine inananlar —ne yazık ki— çıkmıştır. Bunların çoğu güçsüzlükdür. Bir çoğu da çıkarverilerdir. Ne varki Türk ulusu bir çelik kimliğe bürünerek kendisini yönetecek becerikli kişiyi yarattı. Bu, Türk toplumunun engin gücünün kanıtıydı. Başta Gazi olmak üzere yararak yöneticilerini bulan Türk toplumu, kendisine zorla giydirilen kılıfı yırtıp, başka bir kılıfa büründü. Bu kılıfı bir toplum düzeninin kılıfıdır.

İki düşünce vardır eğitimde. Birincisi, bir toplumu ilerite götürmek için —öncelikle— güçlü aydınlar yetiştirmenin gerekliliğini savunur. İkincisi, önce halkın —hiç olmazsa— okur yazar olmasının sağlanmasını amaç edinir. Türk toplumu Osmanlı kılıfından çıkarken birinci düşünceyi ötasarıda tuttu. İkincisinden de olanaklar ölçüsünde yararlandı. Aydınlar halkın düzeyini yükseltmeyi amaç edindiler. Bundan daha doğal ne olabilir. İzlenilen bu yol aynı zamanda bütün az gelişmiş ülkeler için tutulan yoldur. Türk toplumunu da böyle güçlü aydınlar elinde eğitim, öğretim din, dil, giyim (tarif), kılık gibi alanlarda —durmadan— sağduyunun ışığıyla ilerite gidebilmiştir. Osmanlı düzenini torağa gömmüştür. Ulusların yaşamaalarında böyle önemli dönemler vardır. Türk toplumunun yaşamındaki güçlü dönemlerin en güçlüsü ve önemlisi bu dönemdir.

Çoğu aydınlar, bu dönemin soysuzlaşmıyacağına sandılar. Bunda yanıldılar. Acaba neden? Yanıtı verilmesi oldukça güç bir soru bu. Ama, ne de olsa bu soru-

ya karşılık vermek için didiniliyor burada. Gerçekten, Ulu Önder tarafından kurulan bu düzen soysuzlaştırıldı. Bazı sinikler (sinikler) hepten yokolacağına sandılar bu düzenin. Bunlar güçsüzlükdü. Ve bunlar çok yanıldılar. Çünkü kurulu düzen bir kalımsızın (faninin) isteğine göre kurulmadı. Bu düzen uygarlığın koşullarının buyurduğu bir düzendi. İnsancıl bir düzendi. Bu düzenin adı ATATURK düzenidir. Sinikler düzenin adında yanıldılar. Ata Ölüme ortaklık boş kalacak sandılar.

Atanın ölümünden sonra yerini en yakın arkadaşı aldı. Ne varki ister istemez bir çalkantı oldu toplumda Ata ölünce. Bir de ikinci acun savaşı ortaya çıktı. Bu savaşa girilmediyse de etkileri görüldü. Çünkü bu yüzyılda kapalı, kendi kendine yeter bir toplum olamazdı. Derken savaş bitti. Bizde «Demokrasi» başladı.

ATA'nın döneminde tek parti egemendi. Ama halk yararına işletiliyordu. Demek oluyordu ki bir düzen halk yararına işletilebildiği ölçüde ussalıdır. Demokrasiye geçiş ve bu yolda gidis DEVRİMLERİ epey zedeledi. Demokrasiye geçiş bir zorunluktur. Ama Demokrasi yanlış anlaşıldı, halkın oy kullanması sanıldı. Gerçek Demokrasi başkalarının doymasıyla gümsünme çıkar. Bu yarı pek iyi kavranmadı. Buna kavranmayanlar ya da çıkarıcılar ağız bastılar. Güzel öyküyle soysuzlaştırıldılar. Ülkücü ATA Gençliği gereken tepkiyi gösterdi. Hattâ lekelenmek istendi bu gençlik. Ata'nın dediklerinin bir kesimi —olumlu olumsuz— bir bir gerçekleştirildi. Oteki kesimi de gerçekleştirilecek. Tabii. Ulu Önder bunları, Onuncu yıl, Bursa'da Gençlik söyleverlerinde açık belirtilmiştir. Bu ülkenin kendisini ve yönetimini yöüran ordu ile gençlik Atatürk ülkülerinin yil-

BASINDAN

26 Eylül 1964 günlü Tercüman Gazetesinde Kadirecan Kaflı imzasıyla çıkan şu fıkrayı, okurlarımıza hoşça vak't geçirir umuduyla aktarıyoruz:

Sosyalizm ve Müslümanlık...

İsviçrede oturan Profesör Ali Fuad Başgil bir İstanbul gazetesi Sosyalizm hakkında kısa makaleler yazıyor. Sosyalizm ile Müslümanlık arasındaki mukayeselerde bazen yanılıyor. Bu yanlışları Azız Kundumer bana yazdığı mektupta şöyle açıklıyor:

«İnsan için hak ve meşrû olan ancak emeğiyle elde ettiği dir» mânâsına gelen âyet dünya nimetleriyle ilgili değildir. Di ne ve âhirete dair yaptığı iyi işlerle ilgilidir, yani insan ahirette ancak yaptıklarıyla ceza ve mükâfat görecektir demektir. Kaldı ki âyetimiz bu âyetin hükmünü Tür süresinin 21. âyeti ile nesbetmiştir.

Her insan dünyada çalışması nisbetinde nimet sağlayamaz. Çok şey diler, lakin âilediğine sahip olamaz. Allahın takdiri ne ise onu bulur.

Dünya nimetlerinin taksimine gelince «Kul, işlerini yaratmışdır» sözü çok yanlıştır. Allah insanlara ne rızık takdir buyurmuşsa onu bulur; fakat bu, çalışmaya ve uğraşmaya lüzum yoktur mânâsına alınmamalıdır. Çalışmazsa ve uğraşmazsa hiç bir şey bulamaz.

Evet, rızık insanların emeklerine göre değildir, çok insanlar var ki çok çalışıyor, fakat fakir yarıyorlar. Bir Arap şahınlın dediği gibi «çok akıllılar varki akıllarını kullanamadıkları halde yorgunluktan ve bitkinlikten başka birşey elde edemezler; çok cahiller vardır ki bol bol kazanırlar, bol nimetlere kavuşurlar.» Bu hal düşünülere hayrette bırakır. Profesör, Sosyalistlere cevap veriyim derken Sosyalistlerin tuzaklarına düşmüş tür.

Sosyalistler «insanları emeklerine göre dünya nimetlerine kavuşturacağını» derler, halbuki Sosyalist dünyada da çok emek verdikleri halde az kazanan, az emekle çok nimet elde eden vardır. Demir ve çelik fabrikasında ve cehennem gibi dö-kümhanede dünyanın en ağır işini yapan işçi, bir diplomatın emek kazandığından onda birini bile kazanamaz.

İnsanları nisip olan erzakın farkı olması Allahın takdiriyle ve bunun mânâsı büyüktür; bu, dünyamız nizamı içindir. Allah, erzakı eşit dağıtsaydı ve insanların dereceleri bir olsaydı medeniyet olmazdı ve dünya harap olurdu. Çünkü kımsenin kımsesine ihtiyacı kalmazdı. Dünya nizamı ise ihtiyacı üzerine kurulmuştur.

Zengin fakire muhtaçtır, âlim cahile muhtaçtır, efendi uşağı muhtaçtır, doktor hastaya muhtaçtır, tüccar hammala muhtaçtır.

Aynıyle, fakir de zengine muhtaçtır, cahil âlime muhtaçtır, usak efendiye muhtaçtır, hasta doktora muhtaçtır, hamaal işçire muhtaçtır.

Kişiyne muhtaç olmayan kişi yoktur.

İnsanların eşitliği ancak haklar bakımından, üstünlük ise yalnız iyi ahlak, ilim, iman, ibadet bakımından olabilir. İyi ahlaklı ve faziletli bir fakir ahlaksız bir zenginden üstündür. İyi ahlaklı ve faziletli bir cahil, ahlaksız bir âlimden üstündür.

İslâmda Sosyalizm yalnız «yardım» dan ibarettir. Yardım dind ve karşılıksız olmalıdır. Müslümanlar Allahın emrettiği zekâtı, tavsiye ettiği sadakayı, fazlasız krediyi verselerdi ve umuma yarayan hayrat yapsalardı; zarurî ihtiyaçlardan mahrum kaldıkları için ızdırıp çekenler bulunmazdı.

Hoşça kalınız!

maz bekçileri olmuşlardır. Ancak bu yeterli değildir. Temel nedeninin bir parçası burada yatıyor. Oyle olmalı ki, gençler ülkenin her yanında yönetimi ele alabilsinler. Bugün ne çekiliyorsa böyle bir genç kuşağın yeter sayıya yetiştirilememesinden çekiliyor.

İlk öğrenim çağındakilerin büyük bir kesimi ilkokula gidemiyorlar. Anayasamız verdiği haktan yoksun kalıyorlar. İlkokula bitirenlerin bir bölümü orta öğretime, burayı da bitirenlerin bir kısmı yüksek öğrenime gidemiyorlar. Bunların bir bölümü de yüksek öğrenimi bitiremiyorlar. 1964-65 öğretim yılı için üniversiteye başvuranların sayısı 11 bindir. Ama yüksek okullar —o da zorlanarak— 9 bin öğrenci alabileceklerdir. Bu, eğitimin «üzdücü» durumunu yansıtır. Böylece gerekli öğrenimi yapmış kişiler yeter sayıya yaklaşmıyorlar. Durumun sonucu olarak da ülkenin her yanında gençler yönetimi eline alamıyorlar. Osmanlı kâhntıları yokedilemiyor. Sürele (zamanla) yokedileceklerine is-

ter istemez güvenmeli. Çağdaş uygarlığın isterlerini en kısa zamanda yanıtlamak gerek mektedir. Bir süreler bütün a-cuna etki yapan Türk Ulusu geri kalamaz. Yirminci yüzyıldın uygarlığına katkıda bulunmalıdır, Türk ulusu. Uygur ulusların yetişip, üstlerine çıkmak için, ulusun türel (hukuki) anlatımı olan Devlet iyi örgütlenmelidir.

Türkiye'de bir sürü sorun var. Bunların bir bölümü iletir ülkelerde de var. Yalnız temel sorunlar savsaklanmamalıdır. Kalkınmak için bu sorunlar çözümlenmelidir. Tüm sorunların çözülmesi için aydın, sağduyulu bilimi yol-gösterici alan, Atatürk devrimlerini tina yönleriyle kavramış bir genç kuşak yetiştirilmelidir. Bunun için iki araç vardır: EGİTİM ile TUTUM (EKONOMİ). Savsaklanmaya gelmez iki düşünce, iste bunlardır. Halk tinsel yönden (eğitimle) ve tinsel yönden (ekonomi) ile doyurulmalıdır. Aranc (dava) budur.

Rahmi KUMAS

YÖN
SAYFA 2

HAFTAÜK FIKIR VE ŞAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mîrâz Beyal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Çoşuk Matbaacılık T.A.Ş.

ADRES: Yanı İşleri: Elyaz Gök. Alp Caddesi No. 22/1 Yenipazar — Ankara
Telefon: 17 89 20. — İstanbul Bürosu (Satış - İlan ve Abone İşleri): Mol. İhtiyar sok. No. 21 Çarşamba — İstanbul. Tel: 22 95 70 — Posta Kutusu no 512 İstanbul.

ABONE: Bir yıllık (12 sayı) 90 T.L., Altı aylık (6 sayı) 50.— T.L., Üç aylık (3 sayı) 25.— T.L.'dir. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 150 T.L.'dir.

ILAN: Beher sütünde santim 25.— T.L. dir. 80. rekli çıkacak ilan ve reklâmlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmın yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenmemiz.

KOMÜNİZM TİCARETİ

Komünizm ticaretine çıkan bir kısım basın, memleketin sevilen ve sayılan insanları ile organlarını komünistlikle suçlamak suretiyle komünizme hizmet etmektedirler.

Bu haftanın başında bazı gazetelerin başlıklarına şöyle göz atan bir yabancı, Türkiye'nin, bir komünist istilasına uğradığına tereddütsüz inanırdı.

Bir kısım basın, geçen hafta, Merihlilerin Dünyamızı istilasını haber veriyormuşçasına tehlike çanlarını çalıyordu. Komünizm ticaretini yapan eski sahibinin geleneğinden kurtulamayan Yeni İstanbul, «İşte Vesika» diye, komünist «Bizim Radyo» nun Türkiye'deki solculara verdiği yeni direktifleri açıklıyordu. Bu dehşetengiz direktiflere göre, Milliyet, Cumhuriyet, Dünya ve YÖN gazetelerinin tutulması, Yeni İstanbul, Yeni İstiklâl ve Toprak gazetelerine hücum edilmesi gerekiyordu! Dışarıda B. Rusel, U-Thant, İçeride Nazım Hikmet, Nadir Nadi gibi şahıslar desteklenecekmiş. «Bizim Radyo», barışsever halklar, emperyalist amaçlar, ilerici kuvvetler, Amerikan tekelleri, Amerikan yardımları, gerici, gerici çevreler, faşist kanunlar, düşükler çetesi, kafatasçılar, menfaatçi zümreler, barışçı gençlik,

toplumcu çevreler, emekçi yunlar, mutlu azınlık, toprak ağası, burjuva partileri, örgüt gibi deyimlerin devamlı kullanılması istemekteymiş.

Menderes devrinin sıfırdan milyoner ettiği ünlü yol müteahhidi Muammer Kiraner'in gazetesini Zafer, «Komünist Avı Nihayet Başladı» başlığı altında 7 yedeksubay öğretmenin tevkifi haberini manşette veriyordu. Gazeteye göre, bu azınlık komünistlerin evinde imcece, Türk Sosyalizmi Üzerinde Denemeler, Sezuanın İyi İnsanı, Türkiye'de Köy Enstitüleri, v.s. gibi çok tehlikeli suç unsurları bulunmuş. Haber üzerine Millî Eğitim Bakanı Öktem, Ispartada bazı öğretmenler için ihbarlar olduğunu, tahkikata girişildiğini, fakat o ana kadar kimsenin tevkif edilmediğini açıkladı.

Son Havadis ise dehşetli. Gazete 16/31 Mart 1950 tarihli,

BİR TAKIM BASININ HAYALİNDEKİ YÖN.

evet 1950 tarihli, ismi bilinmeyen bir Fransızca dergiye dayanarak «Türkiye'de 12 bin kızıl var» diye altı sütun üzerine manşette haberi patlatıyordu. Ne var ki, Son Havadis'e bu müthiş haberi ulaştıran Nat

Pinkerton Fransızca dahi bilmiyordu. Zira gazetede yayınlanan fotokopide Türkiye için aynı söyle denmekteydi: «Komünist Partisi 1920'de kurulmuş, 1922'de kapatılmıştır. Mevcudu en iyimser faraziye göre, 1937'de 3 bini aşmaz». Dergi, daha doğrusu bülten, 12 bin rakamını Suriye için vermektedir! Geçelim... Ama doğrusu dehşetengiz bir Komünizmle Mücadele Grubumuz ve bir kısım basınla çok sıkı işbirliği yapan bazı teşekküllerimiz varken bu çevrelerin adamı Nat Pinkerton'larımızın Türkiye'deki komünist faaliyetleri, mütevazı bir Fransızca dergide keşfetmeleri Millî Güvenliğimiz bakımından insanı endişeye sevk etmektedir.

ATAŞ grevinde Amerikalılara ait konforlu lojmanları Türk işçilerine aitmiş gibi göstererek yayınlamakta bir sakınca görmeyen Hürriyetin verdiği haber, hiç değilse doğrudur. Zira uzun yıllardan beri, yabancı basında «Türkiye Komünist Partisi» adlı bir teşekkülün ismi geçmektedir. Son zamanlarda bu teşekkülün başkanının «Ahmet Demir» takma adı ile bazı gazetelerde makaleler yayınladığını Paris'ten dönen arkadaşlardan öğittik. Böyle bir teşekkülün Almanya'daki işçilerimiz arasında yayılmak isteyeceği kolayca tahmin edilebilir. Türk Hükümeti de Alman Hükümetinin ve Alman Sosyal Demokrat Partinin, yani Alman Sosyalist Partisinin yardımı ile bu faaliyetlere karşı müessir tedbir almaktadır. Nitekim, Komünizmle Mücadele Komisyonu raporörü ve CHP'yi toptan suçlamakla ünlü Pehlivanoglu bile, Almanya'da yaptığı bir incelemeden sonra, İşçi Sigortaları Kurumunda verdiği bir konferansta işçilerimizin komünizme ilibar etmediğini açıkladı. Her ne hâl ise... Konumuz açısından önemli olan çok geniş haber imkânlarına sahip bulunan Hürriyetin sekiz sütun üzerine verdiği bu haberin öbür gazetelerin kaynağı şüpheli haberteriyle aynı zamana rastlaması, tallihiz bir tesadüf teşkil etmektedir.

Gizli bir el tarafından idare

Mahkeme kararı ile yayınladığımız tezkir

Meclisdeki «Komünizmle Mücadele Grubu» tarafından hazırlanmış bir raporun varlığından haberi yoktur. YÖN Dergisinin savunduğu fikirlerle uzak ve yakın ilgilerini asla duymadığım dört Bakan hakkında Millî Emniyet'e rapor veya bir haber de intikal etmemiştir. Bilmediğim ve görmediğim de muhakkaktır.

Genl. FUAT DOĞU
Eski Millî Emniyet Hz. Bşk.

ediliyormuşçasına başlayan bu saman alevi kampanyalar, komünizm tüccarlarına karşı mücadele açan YÖN'ün ne kadar haklı olduğunu göstermektedir. Okuyucular bu kampanyanın YÖN'ün açtığı mücadele ile ilgili kolayca tahmin edebileceklerdir. Ama bu miyop adamlar, günlük çıkarları için, kamu oyunca sevilen ve sayılan insanları ve organlarını komünistlikle suçlayarak, aslında komünizme hizmet etmektedirler.

Bu arada, hukukun boşluklarından faydalanarak ustaca iftirada bulunmayı bilmeyen Ege Telgraf adlı bir varakpareyi, YÖN kurucularına iftira ederken suçüstü yakaladık. Hayatlarının her saniyesinin hesabını bir çırpıda verecek durumda olan YÖN kurucuları, müfteri gazeteyi, adalete teslim edeceklerdir.

Kıbrıs

Kıbrıs meselesi barışçı yollarla çözülecektir. Meselelerin barışçı yollarla çözümlenmesi için de geniş bir milletlerarası desteğe ihtiyacımız var. İyi niyet heyetleri bu amaçla Dünyanın dört köşesine gönderilecek. Ama bu heyetler 1964 Dünyasının genel eğilimlerine uyan sarih bir politikamızı da beraberlerinde götürmezlerse, heyet üyeleri ne kadar yüksek lina kabiliyetlerine sahip olurlarsa olsunlar, hiç bir şey elde edemeyeceklerdir.

Şimdiye kadar belli bir Kıbrıs politikamız olmadı. İnşiyatif devamlı olarak Makarios'un elinde bırakıldı. Türk tezi, dışarıdan gelen çeşitli tekliflere karşı gösterilen günlük tepkilerden ibaret kaldı. Enosis'i bile müzakere zemini kabul ettik! Bu müphem tutumu Times'ın Ankara muhabiri David Hotnam, bir tartışma dolayısıyla Ahmet ŞUKRU ESER'e gönderdiği mektupta çok iyi belirtmektedir: «Siz ve öteki Türk yorumcular devamlı olarak Londra ve Zürih anlaşmalarının dokunulmazlığından söz açtınız, gerçekte Türkiye de bunu Kıbrıs meselesinde temel delil yaptık. Uluslararası anlaşmaların çok önemli bir prensip olduğunu bu yönden tamamen kabul ediyoruz. Ama Londra ve Zürih anlaşmalarının temel prensibi neydi? Bunu hatırlıyor musunuz? Ben gayet iyi hatırlıyorum. Anlaşmanın temel iki prensibi şunlardı:

a) Tek ve bağımsız bir Kıbrıs devleti kuruluyordu.
b) Enosis ve Taksim bir tarafa bırakılıyordu.
Türkiye bugün bu iki prensibe uymakta mıdır? Eğer böyleyse, Türkiye Hükümeti «Görüş-

siyasi notlar

Ordu ve Kalkınma

1965 kamu yatırımlarının incelenmesi sırasında, politik bakımdan büyük güçlükler taşıyan finansman tekliflerine en ufak ölçüde bulunmayan Başbakan İnönü, askeri dikimevlerinin dışarıya da iş yapması teklifine takıldı ve ordunun bu gibi ticari faaliyetlerle uzaktan yakından ilgilenmesini doğru bulmadığını söyledi. Sayın İnönü, ordu araçlarının ekonomik kalkınmada kullanılmasına da karşı olduğunu belirtti. Başbakan, «Eğer ordunun elinde fazla vasıta varsa, bunları sivil sektöre devredelim. Orduyu ihtiyaçlara uygun bir seviyeye getirelim. Ana orduyu bu işlere sokmayalım» diyordu. Mesele herhalde Başbakanın görüşlerinin ışığı altında Millî Güvenlik Kurulunda görüşüldükten sonra bir sonuca bağlanacaktır.

Gençlik ve dış politikamız

Toplumun en ön saflarında yarının savaşını veren Türk gençliğinin temsilcileri geçen hafta ortak bir bildiri yayınlıyarak geleceğin Türkiye'sinin dış politikasını ortaya koydular. Cengiz Topel'in manevi huzurunda okunan ve Ahmet Güryüz Ketenci (MTF Genel Başkanı), Yüksel Çengel (MTB Genel Başkanı) Osman Zeki Telci (IUTB Başkanı), Hüseyin Avni Şahesen (ITU TB Başkanı) imzalarını taşıyan bildiri, yarının Türkiye'sine yön

verecek nitelikte önemli bir belgedir.

«Aylardanberi Türk ve Dünya kamu opinionu işgal eden ve Türkiye için dış politika ile ilgili bir takım gerçekleri su üstüne çıkaran ulusca davamız Kıbrıs konusundaki son gelişmelerden sonra, genel görüşlerimizi bir kerre daha açıklamayı gençlik olarak Millî bir görev sayıyoruz.

Hürriyet ve İstiklâl havarisi iddialarıyla geri kalmış ülkeleri iktisadi ve siyasi bakımdan istismar eden ve bu istismarın usul ve metodlarında kamplara bölünen dünyamızda son yıllarda barışın ve sosyal adalet'in mütevazı temsilcisi olan yeni, bağımsız bir blok teşekkülü etmiştir. Türkiye'nin de tarihi gelişimi ve kemalist düşüncesi açısından bu blokta yer alması icap etmektedir. Geçmiş yılların hatalı dış politika tutumunu devam ettirmek isteyenler'n davranışlarının kendi istiklâl mücadelemizin ruhu ile kabilli telif olmadığını açıklamak isteriz.

Kıbrıs meselesi bugün bir yandan dünyayı harb tehlikesi ile tehdit ederken diğer yandan dayanış ve basiretsiz bir görüşün neticesi olarak Akdenizi ve Orta Doğu'yu Emperyalizmin kucağında tutmaktadır.

Türk gençliği olarak her türlü Emperyalist emelin karşısında; milletlerin, cemaatlerin Hürriyet ve bağımsızlık mücadelesinin yanındayız. Esasen yeryüzünde geri kalmış ülkelerin bağımsızlık çığırının bayraktarlığını yapan Türkiye'nin Hürriyet ve bağımsızlık mücadelesinin yanında olması Atatürk'ü düşüncenin tabii bir neticesidir.»

Danıştayda YÖN'ün davası

YÖN'ün kapatılma kararına karşı iptal davasını Danıştayda devam ediliyor. Geçen celsede Kanun sözcüsü Alpaslan Kayan görüşünü açıkladı. Kayan, Anayasanın 11. maddesine göre bir hürriyetin özüne dokunulamayacağı, 22. maddesine göre gazetelerin ancak mahkeme kararıyla kapatılabileceğini söyledi ve Kurucu Meclis zabıtlarını okuyarak Sıkı Yönetim'in hukuk içi bir rejim olduğunu belirtti. Kanun sözcüsü, Sıkı Yönetim Kanununu Anayasa'ya aykırı buluyor ve «günlük

arzu ederdi ki Kurucu Meclis organik kanunları da hazırlamış olsun. Sıkı Yönetim Kanunu hükümleriyle bugünkü Anayasamızın hükümleriyle bağdaştırılmaz. Kanunun Anayasaya aykırı olduğu kanısındayım» diyordu.

Yapı tasarrufları

Kalkınma plânına uygun bir mesken politikasının uygulanabilmesi için çaba gösteren Em-lâk ve Kredi Bankasının yapı tasarruflarını, yeni yapılacak sosyal meskenlere yöneltmesi, çok karlı mesken yapıp satma ticaretine dönüşmüş müteahhitlerin tabiat'ile hoşuna gitmedi. Başında, «Banka, sırası gelen tasarruf sahiplerinin hesaplarını ödemiş» şeklinde haberler çıkararak, ortalığı karıştırmak istedi. Halbuki mesele, Kalkınma Plânınca öngörülen «Az yatırımla çok sayıda yeni mesken yapma» politikasının gerçekleştirilmesinden ibarettir. Bu sebeple banka bir taraftan kredi miktarını sosyal mesken maliyetleri seviyesine indirirken, öte yandan mesken yapıp sâfların spekülâtif faaliyetlerini frenlemek ve yeni sosyal mesken yapımını teşvik etmek istenmiştir.

Bunlar, bir-iki şehirlerde hal kın varısı gecekondualarda yaşayan bir ülkenin çoktan beri alması gerekli gecikmiş tedbirlerdir.

Ereğli Çelik

Maliyetinin, Batıdaki benzerlerinin iki misline çıktığı İmar ve İskân Bakanlığınca hazırlanan bir raporda belirtten Ereğli Çelik tesislerinin fiyatı, daha bir hayli yükselecek gibidir. Son bir anlaşmazlık, şirket ile inşaatın bir kısmını yapan Mörisson firması arasındadır. AP'nin Genel Başkanlık için adı öne sürülen sınırlardan Süleyman Demirel'in temsil ettiği Mörisson, 80 milyon lira bir ek ödeme istemektedir. Ereğli Çelik 20 milyon liraya razıdır ve görünüşe göre 30 milyona kadar da çıkabilecektir. Mesele hâkeme intikal etmiştir. Mühendis çevrelerinde hâkenin 10 milyon liraya hükmederek şirketin parasını yöneticilerden çok daha büyük bir titizlikle koruduğu belirtilmektedir.

Genel Başkanı Ankara'da...
Genel Başkanı Ankara'da...
Genel Başkanı Ankara'da...

Amerika Kebana

hayır dedi..

teğle ihbarı her zamankinden...
teğle ihbarı her zamankinden...
teğle ihbarı her zamankinden...

projesini tasdik etmeden önce...
projesini tasdik etmeden önce...
projesini tasdik etmeden önce...

Yabancı temsilci, Keban ba...
Yabancı temsilci, Keban ba...
Yabancı temsilci, Keban ba...

Banka Türkiye'ye 50 milyon...
Banka Türkiye'ye 50 milyon...
Banka Türkiye'ye 50 milyon...

Şimdiye kadar bir iyazko ile...
Şimdiye kadar bir iyazko ile...
Şimdiye kadar bir iyazko ile...

Osman Zeki Tolci, Hüseyin Sa...
Osman Zeki Tolci, Hüseyin Sa...
Osman Zeki Tolci, Hüseyin Sa...

Öğretim üyelerini Hıgünden...
Öğretim üyelerini Hıgünden...
Öğretim üyelerini Hıgünden...

man için, AİD tarafından finans...
man için, AİD tarafından finans...
man için, AİD tarafından finans...

Sam Amcanın İtirazı bu ka...
Sam Amcanın İtirazı bu ka...
Sam Amcanın İtirazı bu ka...

İtalyan Kanununu 270. maddesinde...
İtalyan Kanununu 270. maddesinde...
İtalyan Kanununu 270. maddesinde...

Çeza Kanununu söz konusu 141 ve 142. maddeleri...
Çeza Kanununu söz konusu 141 ve 142. maddeleri...
Çeza Kanununu söz konusu 141 ve 142. maddeleri...

Tabii, bu yarıya kabilen kimi kapitalizm...
Tabii, bu yarıya kabilen kimi kapitalizm...
Tabii, bu yarıya kabilen kimi kapitalizm...

Anyasa, 141-142 ve
düşün özgürlüğü
Cemal Resit Eyyüboğlu
Anyasaların himaye altına aldıkları temel haklar...
Anyasaların himaye altına aldıkları temel haklar...
Anyasaların himaye altına aldıkları temel haklar...

İÇİMİZDEKİ DÜŞMAN: I

Parazit Kadro

«Memleket bitti, bitmedi
hâlâ sen-ben
Bize bu hâl ile bizden bü-
yük olmaz düşman»

Namık KEMAL

Biz hep düşmanı dışarda aradık, oysa ki o içimizdeydi. Hiçbir toplum ne dışardan yitirir, ne de dışardan kurtarılır.

Osmanlı devleti tarih sahnesine çıktığı zaman bir kanser hücresi gibi yıkılış da beraberinde getiriyordu. Bu yıkılış tohumu neydi, nasıl gelişti? Devletin sosyal, ekonomik yapısını hangi güç ve nasıl bir düşünce yönetiyordu? Bunun üzerinde düşünmedik. Yıkılış daha derin ve durdurulmaz bir hale geldikçe, Viyana'da davul çaldığımız dört kıtanın, dört bucağın titrettikimiz söyledik durduk. İşler kötüye gittikçe sesimizin tonunu yükseltip bağırma-yı yitirdik sandık. Yeni kuşakları gerçekten uzaklaştırmak için elimizden ne gelirse onu yaptık. Palavralara sığınarak bizden saran sefalet peşavralarını unuttuk.

Ölüme mahkûm bir hastanın yaşayacağına inanmak, onu kurtarmaz. Gözünüzü kapayıp, ağlınıs yoktur demek, bütün ancak kör olduğumuzu veya kör taklidi yaparak, bir namussuzluk düşündüğümüzü ortaya koyar. Bu namussuz yaygın hale gelirse, görmenin değeri olmadığı gibi, o, bir suç da sayılır. Burası, doğruyu görmenin, doğruyu söylemenin suç olduğu ülkedir.

Yalan, düzen, ihanet ve sahtekârlığın kendini içinde geçirdiği bir namus ve şeref anlayışı yarattığı bir memlekette, kurulu düzenden, bir düzenbazlık olduğuna kavriyanlar için, tek kurtuluş yolu kör taklidi yaparak kaçınılmaz bir alçaklığa katlanmaktır.

Düzen ve kuruleson insan kişiliğini çarpık bir hale getirdiği bir makamlımadada, bütün kuruntular ona göre ayarlanmaz, eğitim ve öğretim sistemi böyle bir kuruluşu devam ettirmeye yönelmiştir. Bunun dışına düşünen mü, halfo yamandı. Mevcut düzenin bütün şer kuvvetleri —ki bunların adı hayır kuvvetlerdir— üstüne yitirir. Elbette bunların suçlamaları batı toplumlarındaki suçlamalardan çok başka çok korkunç ve çok içtençiler. Hukuk devletinin kurulamadığı yerlerde her k:un bir zulüm ve fesat unsuru olur. Böyle bir kuruluşta en ilkel toplulukların töre ve kanunlarında dahi bulunmayan bir suç ve ceza mekanizması harekete gelir. İftira tertip ve santaj... Bunların yanında hapis, bir suçmak, idam, bir kurtuluş olur. Siz bu kadro tümü ile suçlar. Gözünüzün içine baka baka size iftira eder de, kimse'nin kılı kırpıdamaz. Toplumun, sakınlamasına lüzum olmayan bir hayvan sürüsü sayarak, çekime-den yalan söyler.

İftiraya daha kötü bir iftirayla cevap ve remezseniz alçaklığı daha namussuzca, daha hayasızca kullanmazsanız, bu ortamda barınamaz, tutunamaz, yaşayamazsınız. Değerlendirmelerin gevşek ve kaypak olması, insanlar ve

fikirler hakkında bir anada yer değiştirmeye sebep olur.

Bu, nasıl bir ortamdır, nasıl bir mekanizmadır? Bu mekanizmanın elemanları hangi kaynaktan yetişir. Nasıl ürer ve üretilir, kendisini nasıl devam ettirir? Hayat ve dünya görüşü nereye yönelmiştir. Bu kadronun halkla bağlantıları nelerdir? Bu türden bir bağlantı. Başka toplumlarda da var mıdır? Varsa halleri nice olmuştur? Bunların nedenleri üzerinde durmadan hiçbir tedbir düşünülemez topluma çare bulunamaz.

Acaba Türk toplumunu yüz yıllardanberi içten içe kemiren bu hastalığın kökleri nerede başlıyor ve nerede bitiyor? Önce bunu araştırmak gerek.

Osmanlı tarihinde bir «hasta adam» sözü vardır. Bu «hasta adam» deyimi, tarih sahnesine çıktığı zaman bir anlam taşıyordu. Biz, bunun üzerinde üstünkörü düşündük. «Hasta adam» bundan ikiyüz yıl önce öldü. Fakat batı devletleri arasındaki rekabet ve anlaşmazlık yüzünden o bir dâri ferdeldi. Ölüye ölü muamelesi yapılsaydı, işimiz o kadar güç olmayacaktı.

Belki başımızın çaresine bakabilecektik, fakat Batı Kapitalizminin argun rekabeti onu kendi kulpılarıyla muniyalararak, ortaya «bostan korkuluğu» bir devlet çıkardı. Ve öyle muamele gördü. Ve bütün yenileşme hareketleri, bu ölü, bu bostan korkuluğu devlet kadrosu içinde düşünülmedi.

Ölmek güzel şey ama, ölü olduğu halde, diri muamelesi görmek, ancak ölümlü çürümüş sileri üstünde yıık vıcar kaynayan kurtlara ve solucanlara yarar. Bu kurtlar ve solucanlar ölü bir devlet kadrosunun elemanları olur ve bütün mekanizma ve iş bölümü ona göre işler.

Hastalığın kaynağı, devletin kuruluşundaki sakatlıktan ileri geliyordu. Bu devlet hiçbir zaman millî devlet» olmamış; daha başka bir deyişle, bu devletin millet bulunmamış, bil-nememiş. Her ikisi de birbirinden ayrı, askıda kalmıştı.

Kurtuluş savaşı bütün millî görüntülerine rağmen «millî devlet»i gerçekleştirmedi. Halka kendi devletini kurma imkânı verilemedi. Sadece aynı ölü, yeniden devrin prensipleriyle muniyalandı.

Kurtuluş savaşının toplayıcı lideri Mustafa Kemal, devletin adını değiştirdiği zaman yorgun ve yalnızdı. Devleti çürüten kadro, onu da efsanelerle, tabularla muniyalararak, halka giden yolları kesti. Devrimlerin halkla ilgili iki prensibi «Halkçılık ve Devletçilik» kavramları Osmanlıca yorumlanarak «devletçilik» ten, devleti soyma «halkçılık»tan uygarlık adına, halka baskı yapmak anlamı çıkarıldı. İnsanlar öfküldü.

Acaba bazen «kapı kulu» bazen «Osmanlı» diye adlandırılmış ve kendisine devlet süsü verdiğiniz bu kadronun kaynağı neresidir? Buna gelecek yazımızda açıklıyacağız.

Cahit Tanyol

rülen zam sebepleri, zayıflığı. Genç öğrencilerden para cezası keserek, üniversiteden uzaklaştırılmaya kalkışmak püre için yorgan yakmak gibi bir şeydi. Yorgan yakmadan da bunların tasfiyesi kolayca sağlanabilirdi. Devlet Plânlama Teşkilâtının tavsiyesi de, plânın ilkeleri ile tam bir çelişme halindeydi. Gelir dağılımındaki aşırı adaletsizliğe bir çare bulamayan ve zenginleri vergilendirerek parasız eğitimi ilkesini ya da geniş bir burs sistemini gerçekleştirilmeden Plânlama Teşkilâtı anlaşılın sosyal adaletin rafa kaldırıldığını ilân etmek istiyordu. Harç gelirlerinin, üniversitenin toplam gelirleri içinde payının azaldığını ileri süren yetkililer ise daha önce Kalkınma Plânına bakarak, geniş halk kitlelerinin millî gelirden aldıkları payın nasıl düştüğünü inceledilerdi hiç şüphesiz daha isabetli kararlar varacaklardı.

Harçlara zam haberi, gençlik arasında bir bomba gibi patladı. İlk tepkileri Erzurumda toplanan Türkiye Millî Talebe Federasyonu kongresi ile Millî Türk Talebe Birliği gösterdi. Yüksek Cengel imzalı MTTB bildirisini «Üniversitede Senatörün aldığı son karar, memleketimizde çok azınlık bir kitlenin Türkiye'ye hakim olmaya doğru gidişini desteklemek demektir. Bu memlekette en korkunç bir zihniyet, tirs» diyor ve gençliği boykata

çağırıyordu. Daha sonra Gençlik Kurultayı toplandı. Kurultay, bu yanlış kararın değiştirilmesi için her türlü mücadeleye girişilmesi kararını aldı. Kurultaya sunulan MTTB raporu, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal şartları içinde üniversite öğrencisinin durumunu belirten güzel bir araştırmaydı. Raporda halk çocuklarının nasıl çok az bir kısmının okuma imkânından yararlandığı istatistiklere dayanılarak belirtiyor. Üniversite öğrencilerinin ancak yüzde 57'sinin burslardan yararlandığı açıklanıyordu. Raporda, yurtta yatan ve aşevinde yemek yiyen bir öğrencinin aylık asgari masrafı 415.490 lira olarak hesap edilmişti. Yüksek Öğretim Kredi Kurumunun kredi miktarı ise 250 lira idi. Resmî ve özel yurtlar ise öğrencilerin ancak yüzde 13 ünün ihtiyacını karşılayabiliyordu bu şartlar içinde harçlara zam, halk çocuklarının üniversite kapılarını tamamen kapamak demekti. Kapılar kapatılmıyacaktı.

Kongre dönüştü. Federasyon da bütün gücüyle müdahaleye katıldı ve TMTF, MTTB, İTUTB başkanlarından kurulu bir yüksek öğrenim gençliği üniversiteler komitesi teşkil edildi. Komite «Anayasamıza aykırı, sosyal adalet ilkesiyle bağdaşmayan, fakir ve orta halli gençlere üniversite kapılarını kapatıp ve senin tüm haklarını gaspetmek isteyen zihniyetle savaşacak olan komite.

nın bildirimlerini bekle ve bütün gücünü destekledi. Komite, üniversiteye yeni gelen genç arkadaşlara, «Gerçek anlamda yüksek öğrenimin devlet eliyle yapılması gereken Türkiye'de, harç dencen üniversiteye giriş, kayıt, imtihan ücreti olarak alınan para, senin öğrenim yapmana engel olmak isteyen eski zihniyetin tezahüründen başka bir şey değildir. Seni bu tutumları ile geldiğin köye göndermek isteyenleri protesto et. Harç yatırma» direktifini veriyordu. Fakülte öğrenci dernekleri de birer bildiri yayımlayarak aktif şekilde mücadeleye kauldılar. Bildiriler, Fikret Kurt (Orman Fakültesi), Aydın Velloğu (Fen Fakültesi), Coşkun Arıcı (Edebiyat Fakültesi), Esfender Korkmaz (İktisat Fakültesi) imzalarını taşıyordu. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Osman Zeki Telci, Rektörlüğe gönderdiği bir yazıda tek taraflı muhtariyet anlayışına değindikten sonra, «bütün medeni yollarla mücadeleye kararlıyız» diyordu.

Üniversiteler Komitesi, yetkililerin birbirini tutmayan çelişik davranışlarını ve sözlerini amansız bir dille açıklıyordu. «Ne yazık ki sayın üniversite yetkilileri ve sayın Millî Eğitim Bakanı, kapalı odalarda bizimle konuştuğumuz kamuoyunda konuşmaktan çekinmişlerdir. Onceleleri harçların haberi olmadan arttırıldığını söyleyen Sayın Ba-

kan, şimdi zamanı Plânlanmanın tavsiyesi ile yapıldığını söylemektedir. Öğrencilere çalışma imkânı hazırlamak suretiyle öğrenim yapacağımız idda eden sayın Bakana Türkiye'de yüzbinlerce işsiz insanın bulunduğunu hatırlatırız. Kaldı ki yazın bile stajyer öğrencilere iş bulmakta büyük güçlük çekilmektedir.»

Bu sert ve teşkilatlı tepki karşısında, üniversite yetkilileri olayı uyutma yoluna başvurarak harç yatırma tarihini 5 Ekim'e kadar uzattılar. Maksat, imtihan vakti öğrencilerin mücadeleyi mecburca bırakacakları ümidiyile, meseleyi imtihan zamanına kadar uyutmaktır. Öğrenciler, bu alaturka oyuna gelmediler ve bir protesto yürüyüşü tertiplerler. Rektörlük binası önünde toplanan öğrencilerin ellerindeki pankartlarda «Harç mı, Haraç mı», «Darülfünun reform yap, üniversite ol», «Özel okullarla ortaklaştırmaz», «Öğrenci sürüngen hayatı yaşıyor», «İktisadi kalkınmayı cebimize giren para ile ölçmeyiniz», «Harçları kendi keseneze göre arttırdınız», «Topraksız köy, kitapsız hoca olmaz», «Muhtarl, yetil silâh olarak kullanmayın» sözleri yazılıydı.

Gençlik hareketinin hızlanarak devam edeceğini anlayınca, ilgili iler geri çekilmeye başladı, toplantı masasına oturuldu. Yetkililer, her yıl pekiliyle geçeceklerden harç alınmaması teklifini ileri sürerek pazarlığı açtılar. Millî Eğitim Bakanı, normal sınıf öğrencilerden harç alınmasını dedi. Üniversite, bu teklife rıza göster-

di. Üniversite Komitesi ise meseleyi bir üniversite reformu olarak ele alıyordu. Nitekim 26 Eylül günü Millî Eğitim Bakanı ile yapılan 5 saatlik uzun toplantıda, gençlik liderleri şu hususları ileri sürüyorlardı:

1. Üniversitede gerçek bir reform yapılmalıdır.
 2. Harçlar bir zihniyetin tezahürü ve bardsığı taşınan son damladır.
 3. Hırsız ve ahliksız bocalar teşhir edilmelidir.
 4. Öğretim üyeleri önce öğrencinin ve temsilcilerinin kimliklerini tanımalıdırlar.
 5. Kitap gelir kaynağı olmamalıdır.
 6. Atatürk devrimlerine inanan, sosyal adaleti benimsemiş genç kuşaklara profesörler çoğunlukla kürsülerini kapatmaktadır.
 7. Nuruçuktan yargılanan asistanlar üniversitede öğretim üyesidir.
 8. 115 sayılı kanun uygulanarak fakülte yönetim kurullarına iki öğrenci temsilcinin katılması gerçekleştirilmelidir.
- Gençliğin köklü bir üniversite reformu talebiyle ortaya çıkması karşısında panîğe kapılan yetkililer, harçlar konusundaki üç aşığı beş yukan pazarlığın tehlikelerini görerek, harç zammını tamamen kaldırma yoluna gittiler. Bu haklı zaferden sonra yayınladığı son bildiri, Üniversite ler Komitesi, «Üniversiteli kardeşim, gerçek sorunlarımızın bu kararlarla bitmediğini biliyoruz» di-yordu.

SIYASİ NOTLAR

Toprak Reformu Çalışmaları

Plân çalışmaları gibi, Toprak Reformu üzerindeki hazırlıklar da ilgisizlikle karşılanmaya başlandı. İlgisizlik haklıdır. Zira «Toprak Reformunu derhal ve en ideal şekilde gerçekleştirilmesini» sloganı ile ortaya çıkarak ilk günlerde toprak ağalarını mühtiş ürküten «Reform Hükümet» reformdan vazgeçtiğini çoktan belli etmiştir. Nitekim Bakanlar Kurulunun tasarıyı incelemeye başlaması ve Tarım Bakanının açıklaması toprak ağalarında en ufak teldiş ve heyecan uyandırmadı. Esasen Turan Şahin, Toprak Reformunun iflasını ilân eden bir konuşma yaptı: «Reformu önce pilot bölgede uygulayacağız. O bizim laboratuvar çalışmamız olacak. Türkiye'de, Türkiye çapında reform yapma gücüne sahip değiliz... Toprak reformu geniş anlamıyla toprak alınması değil, toprak verilmesi d'ır.»

Toprak aimadan toprak vermek elbette ki Toprak Reformu değildir. Bu operasyon, Mendres devrinde çok geniş şekilde uygulanmıştır. Pilot bölge ise, komisyona havale metodunun arazide uygulanmasından başka birşey değildir. Pilot köy pilot bölge denildiği zaman, bilinir ki meseleğin bütününi çözmekten vazgeçilmez, oymakla avamın yoluna gidilmiştir. Esasen memleketimizde en müteyaz bir Toprak Reformunu dahi gerçekleştirilmesini ilk şartı, yüksek tarım gelirlerinin mülesir bir şekilde vergilendirilmesinin sağlanmasıdır. Bu yapılmadıkça, reform bombaları harıtsız kalacaktır.

Demiryolu Grevi

Eğer önümüzdeki günlerde bir anlaşmaya varılmazsa, demiryolu işçileri greve gideceklerdir. Güçlü bir teşekkül etrafında toplanmış olan demiryolu işçilerinin g'risecekleri grev hareketi, bütün memleket ekonomisini etkileyecek önemli bir olaydır. Grevin sebebi, ücret anlaşmazlığı değildir. Ücretler konusunda makul bir anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmazlık, hükümetin kmnl ve anlayışsızlığından doğmaktadır. Mesele, devlet sektöründeki statü hukukuna tâbi işçilerin durumundan doğmaktadır. Hükümet,

statü hukukuna tâbi işçilerin durumunu, Anayasaya ve Toplu Sözleşme Kanunu hükümlerine uygun şekilde düzeltmeyi kabul etmiştir, fakat bunu hâllâ sonuçlandırmış değildir. Bu yüzden teşkilat devlet teşebbüslerindeki çok sayıda işçi, biraz da Çalışma Bakanlığının yetkililerinin anlayışsızlığı yüzünden, toplu sözleşme sisteminin yararlanamama durumuna düşmektedir. O kadar ki, işçiyi memur sayma zihniyeti kamu sektöründe bütün toplu sözleşme sistemini yok edebilir. Ünsü edelim ki, demiryolu grevini önleme endişesi, hükümeti, anlaşılabilir bir ümülle aylardır sürüncemede bıraktığı statü hukukuna tâbi işçilerin durumuna kesin bir çözüm yolu getirmeye zorlasın. »

Good Year anlaşması

Good Year grevi, işveren grevin daha uzun bir süre devamıyla yürüyebileceğini keskinlikle anlaması üzere, işçilerin zafiri ile son buldu. İşveren, günlük ücretlerde 40 kuruş artış, 3 lira yemek ücreti v.s. gibi sınırlı kadar vermekte ısrar ettiği hakları, bu sefer kolaylıkla tanıdı. Gerçekten işveren diretse, Good Year grev'ü uzayıp gidebilirdi. İşçilerin civar köylerde yaşamaları, mukavemeti kolaylaştırıyordu. Ayrıca coğrafi ve ırki yakınlıklar, işçiler arasındaki dayanışmayı kuvvetlendiriyordu.

Anlaşma Ankara'da yapılan bir toplantıda gerçekleştirildi. Toplantıya Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Genel Sekreter Halil Tunç, İşveren Konfederasyonu Başkanı Şahap Kocatopçu ve Good Year temsilcisi katıldılar. Çalışma Bakan Bülent Ecevit de b'ir anlaşmaya varılması için aktif rol oynadı. Toplantıda işveren cephesi, grevin başarısı, Türk - İş'in güçlü müdahalesi ve Çalışma Bakanının mânevi baskısı karşısında fazla bir güçlük çıkartmadan anlaşma yoluna seçti. Yalnız bu arada Şahap Kocatopçu, sendikantın kuvvetlenmesini önleyecek hükümler anlaşmada yer alması için çaba gösterdi ve bunda da bir dereceye kadar başarı sağladı. Fakat Good Year'de asıl başarı, tam bir dayanışma örneği verdikten sonra davul - zurna ile işbaşına çıkan işçilerin oldu.

Bir Meclis Konuşması

Ozel teşebbüscülüğün Meclis'teki atıştı sözcüklerinden Erzincan Milletvekili çekirdekten yetişme nakilyeci Zeynel Gündoğdu'nun İşçi Sigortaları Kurumunun eczahane açma yetkisini hemen hemen yok eden kanun maddesinin müzakeresi sırasında yaptığı ve mizah tarihimize geçecek değerdeki bir konuşmayı yayınlıyoruz. İşçi Sigortalarının eczahane açması ve Ordu Yardımlaşma Kurumu gibi tüketicilerin teşkilatlanma hareketlerini «komünizm ön hazırlığı» sayan D.P.'yi aşırı devletçilikle suçlayan bu konuşma, özel teşebbüs savunuculuğunda bir şaheserdir. Böyle şaheser savunmalarını etkisizleştirdi ki; Millet Meclisi, İşçi Sigortaları Kurumunun eczahane açma yetkisini sınırlandırdı. Bu kanun maddesi sayesinde, İşçi Sigortaları Kurumu, ihtiyaç duyduğu ilaçların önemli bir kısmını yüzde 35-38 oranında yüksek fiyatla alacak ve bu sayede birkaç yüz eczacı yılda aşıktan 15-20 milyon lira kazanacaklardır. Özel teşebbüs savunucusu nakilyeci Zeynel Gündoğdu, bu konuşmasıyla eczacılara yılda 15-20 milyon lira hediye eden bir zafer sağladı. Hadesini ve cümle bozukluklarını düzeltmeye elimizin varmadığı bu şaheser konuşmayı sunuyoruz:

— Eczacılar kimdirler? Eczacılar orta sınıf emekçilerdir. Büyük kapital sahipleri değildirler. Başları orta sınıf emekçi ne parayı buldu oluyorsa hepimiz biliyoruz. Eczacı müesseselerinin bu işlevlerini, iş emniyetinin sonucu olarak olmaları dolayısıyla iş emniyetinin tam hareketine geçmesini istiyoruz ki bugün bir eczacı emekçiyse, yaratmıştır. Ve emek emekçiyse emekçi iş emniyetinin sonucu olarak emekçiler bir kesim emekçi. Eczacıları açalım, emek emekçilerimiz arzattıkları gibi, bu emek emekçiler bir kesim emekçiler, kooperatifler kuruyorlar. İşçi taraftan biraz daha bu bakkallık, Gima'yı mi-mi'nin takviye edelim. Vergi mükellefleri nerede bulacağız? derler. Sistem nerede kalacak? Onun yanı sıra burada madde ne diyor? Eczahane ve benzeri müesseseler kurup işletileceği gibi... Ta ki bu fabrikalarına da geçecek. Ne olacak sonunda? Bugün birçok sebepler meyanında kurulan müesseseler de vardır. Orta sınıf esasen bunlar da emekçilerdir. Bunlara aif olmak üzere size misaller vereceğim. Mesela bugün Ordu Pazarları var...

Muhterem arkadaşlarım, Ordu Pazarları, bu da buna benzer bir müessese olacaktır. Bunların altında eğer bunlara bir set çekerseniz, kesin olarak bunlar üzerinde bir karar alınmazsa daha bunun arkasından birçok müessese çeşitli esabı mucibelerle kurulacaktır. Ordu Pazarlarını ele alalım. Millet'in menfaatine mi çalışıyor, yoksa millet'in bütçesinden maaş alanların menfaatine mi çalışıyor? Size bir misal vereceğim. Bir vatandaş piyasada bir mağazaya gittiği zaman 3500 liraya aldığı bir buzdolabının 500 lirasını bu mağazaya aşıktan bırakır. Yani Ordu Pazarlarında 3 bin lira olan buzdolabı, diğer mağazada 3500 liradır. Peki bu 500 lira nedir? O tüccarın kârı mıdır? Hayır, değildir, arkadaşlar. Bu 500 liranın en azından 200 lirası orada çalışan müstahdemlerin maaş masraflıdır. Bu müstahdem aybaşında devlete de ayrıca vergi

verir ve bu sigortaya da ayrıca katkı verir. Bunun üzerine kalan 300 lira emekçi kârıdır. Emekçi emekçidir ve emekçi de kârıdır. Peki Ordu Pazarlarından demek ki, bunların millî bünyeye intikal edişinin, umumî menfaate intikal edişinin kısımları var. 500 lirası bu yola gidiyor. Ordu Pazarında 3 bin liraya aldığımız buzdolabının, o 500 lirası kimin sırtından gidiyor? Vergiden muaf, müstahdem bedava, yer icarsız, demek ki, bir kısım insanlar, buradan vermiş oldukları vergiyi devletten gidip orada ucuz mal mübayaaya etmek suretiyle geri alıyorlar demektir. Bu müesseselerin bir kısım sakatlıkları da esasen buradan ileri geliyor.

Sayın arkadaşlarım, zaruret muntakasında olmayan kısımlarda Ordu Pazarları lüzumsuzdur. Bunun lerce manufakturacı esnafın bulunduğu çarşılarında Sümerbank'ın perakendeciliği lüzumsuzdur.

Başkan — Sayın Gündoğdu... Zeynel Gündoğdu — (Devamla) Beyefendi, mevzu kanun mevzuuna tipatip mutabık...

Başkan — Sayın Gündoğdu... Zeynel Gündoğdu — (Devamla) Çok şey etmeyiniz, sıklamayınız. Onbeş dakikadan fazla konuşmayacağım, söz veriyorum.

Her köşe başında eczahane mevcuttur. Sigortanın da eczahane açması pek çok mahzurludur ve lüzumsuzdur. Zaruretlere dışında, bu maddede olduğu gibi su- dan bahanelerle devletin ve devletin ve millet'in verdiği imkânlar ve bu gibi teşebbüslere girişmek, bir sistemi yıkmak için yapılan ön hazırlıklardır. Başka bir şey değildir. Ama bunun içine girenler belki bilmiyerek giriyorlar, hüsnüniyetlerinden eminim. Ama neticenin bizi nereye götürdüğünü de kendi insafına ve mantıklarına terkediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, cemiyet seviyesi itibarıyla bizden çok üstün, maddeten de yardım yapan Amerika, Almanya devlete eczahane açmak, bakkallık yapmak, manufakturacılık yapmak suretiyle kalkınmamıştır ve bize yardımları ferdin teşebbüsüne ve ferdin teşebbüsünün sistemine azami derecede dikkat ve itina göstermek suretiyle bugünkü seviyeye ulaşmışlardır. Tecrübe edilmiş bir durum var ortada. No-

den acaba biz bunun dışında bir şey yaparak bazı zorlamaların içine giriyoruz. Ben bunu bir tek sebebe bağlıyorum, kötü bir niyete değil, sevgili arkadaşlarım, doğrudan doğruya halkın bünyesini tanınamakta, esnafın bünyesini tanınamakta ve sistemlerin zamanın içiçlerine hangisinin uygun olup olmadığını bir tahli tabii tutmamakta görüyorum.

Benim bu hususta bu hassasiyeti göstermekte haklı olduğumu ümit ediyorum ki sizler de takdir edersiniz. Bunun için bu mese-

lerde hassasiyet, bundan sonra bu meclislerin vazifeleri olmalıdır. Muhterem arkadaşlarım, partimin içerisinde ve Meclis'in diğer kanatlarında bu meselelerden dolayı hasas olan arkadaşlarımız çoktur ve o kadar çoktur ki yüzde ile dahil belki hesap edilemeyecek kadar çoktur. Ama ne yaparlar, böyle bir madde gelir burada farkına varmayan bir arkadaşımızın oyu ile alabura olur gider. Biz davamıza sahip çıkmamız. Bu ne oluyor? Efendim ben özel teşebbüs sisteminin sempatiyim. Evet, kuru kuru kurbanın olalım, kuru çaylarda boğulalım. Ama kan çıkmadan kurban olunmaz, kuru çayda adam boğulmaz. Vazifeni yaparsın. Ve gene deniyor ki, iste gidiver canım «Ye sopayı, çek ceremeyi, gel ben arkandayım». Ben sopayı yiveceğim, ceremeyi de çekeceğim, sen benim arkandayım. Ne yaparsın, ne işe yararsın, senin dostluğun olmayıversin. Biz böyle bir davanın içerisindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi maddenin tam içerisindeyim ve tam içerisine giriyorum, şimdi muhterem arkadaşlarım. (Gülüşmeler) Muhterem sözcü biraz sinirli konuşuyor. Dediler ki eczahane açma selâhiyetini biz vermedik ama, Demokrat Parti Kuruma vermişti dediler. Ben bu maddeyi okumak isterim. Böyle bu kadar sarıh olmasa gerek o madde. Ama Demokrat Parti şayet bu selâhiyeti vermişse, bu bizi bugün bir taahhüt altına sokmaz. Ve dolayısıyla sorusu geldi, ismi bahsedildi. Gerçi teşri masuniyeti vardır ama, mecburum bu mevzuun içine girmeye... Demokrat Partinin bu mevzuda samimi olduğunu kim iddia ediyor? Demokrat Parti devletçi olan CHP. den daha da devletçi

tasarruflarda bulunuyordu. Devlet kırtasiye deposu olarak aldığı müesseseyi devletleştirir, Devlet Malzeme Ofisi yapmıştır. Migros'u, Gima'yı kurmuş. Şimdi arkadaşım diyorlar ki efendim özel teşebbüs, bu bir sosyal hizmettir, eczahane açma meselesi. Özel teşebbüse tâviz vermek uğruna bunu zorluyorsunuz. Bir kısım insanlar geliyor, bir kısım menfaat sahipleri geliyor, sizleri ikna ediyor. Davayı yanlış istikamete götürüyorsunuz demek istiyor. Arkadaşlar, özel teşebbüs devince, bu özel teşebbüsün ne olduğunu, kim olduğunu, kimin için çalıştığını lütfen artık kavrayalım. Türkiye'de yüzde 70 kazanç vergisi olduğu halde, devletin hiç bir mesuliyeti yoktur. Demek ki Türkiye'de devlet her çalısan sermayeye yüzde 70 nisbette ortaktır. Bu müesseselere bakın! İcap eder Türkiye'de servetler iş sahalarına çekilebilirse ki, buna peyderpey gidiyoruz, bu yola. Doğrudur. O zaman göreceksiniz ki Türkiye'deki bir takım servetler, bu Meclisimizin çıkarmış olduğu son senelerdeki kanunlarla sosyal hizmet istikametine sokulmuştur. Ama biz bu radan özel teşebbüs özel teşebbüs deyip bunları birer gangster olarak tanıtmaya kalkarsanız bundan dolayı özel teşebbüste hassasiyet doğar ve senelerce parasının üzerinde uyur. Gelin de şu iş hareketine ehemmiyet verecek tarafları ve bunların sahalarna çözümlenerek tarafları arayalım. Böyle her köşe başında eczahanelerin yanına tekrar tekrar zahaneler devletin kapitalini getirip de onun karşısına dikmeye- lim. Bu bir zihniyet meselesidir, bunlarla mücadele etmek hepimizin vicdan borcudur.

Hürmetlerimle. (Alkışlar.)

BU BİR REKORDUR!

ZİRAAT BANKASI
Tasarruf Sahiplerine bir tek çekilişte

6 milyon lira
dağıtıyor. **Bu da bir REKORDUR!..**

BU BÜYÜK ÇEKİLİŞTE

T.C. ZİRAAT BANKASI

40 APARTMAN DAİRESİ

5 ADET	100,000 LIRA
10 ADET	50,000 LIRA
20 ADET	25,000 LIRA
50 ADET	5,000 LIRA

AYRICA 33208 TALIHLİYE ÇEŞİTLİ PARA İKRAMIYELERİ VERİYOR

1960 yılında Amerika'da yüksek bir W. Kihler, bu kuleyi 21190 metre yüksekliğe çıkararak parçaları attı. 4 dakikada 30 saniye parçaların toplanmadan 23017 metre yüksekliğe ulaştı ve rekorunu kırdı.

(Basın: 18023 — A — 11018/5)

ABONELERİMİZE

YON, yeni çıkışından itibaren bizdeki adreslerinize gönderilmeye başlanmıştır. Kapalı bulunduğumuz süre içinde adreslerinde değişiklik olan abonelerimizin, yeni adreslerini (P.K. 512 — İstanbul) adresine bildirmelerini rica ederiz.

ÇAĞRI

YON bugün okuyucularının desteğine, eskisinden çok daha büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple süresi biten abonmanlarınızı vakit geçirmeden yenilemenizi ve çevrenizde YON'e yeni aboneler kazandırmak için çaba göstermenizi dileriz.

Saygılarımızla.

Yabancı Sermaye

İle Kalkınma Efsânesi

Doğan Avcıoğlu

sermaye transferleri dolayısıyla, yabancı sermaye döviz kanamasına yol açmaktadır. 39.7 milyon lira döviz girişine karşılık, 1952-63 devresinde yapılan döviz transferleri yıllar itibarıyla şöyledir:

YABANCI SERMAYE DÖVİZ TRANSFERLERİ

Yıllar	Transfer edilen genel miktar
1952	122.751 TL.
1953	197.134 TL.
1954	830.977 TL.
1955	1.241.235 TL.
1956	2.390.392 TL.
1957	4.572.308 TL.
1958	9.842.851 TL.
1959	11.010.045 TL.
1960	24.278.379 TL.
1961	21.544.841 TL.
1962	23.330.852 TL.
1963	24.791.993 TL.
Toplam:	124.158.398 TL.

Kaynak: İKA Ajansı, 24.7.1964

Bu 124 milyon lira döviz transferinin dökümü şöyle yapılabılır:

Transfer konusu	TL tutarı
Kâr	79.414.416 TL.
Ana yabancı sermaye	5.780.424 TL.
Lisans ücreti	8.007.124 TL.
Toplam	93.199.964 TL.
Diş istikraz	24.241.280 TL.
Faiz	6.717.154 TL.
Genel toplam	124.158.398 TL.

Kaynak: İKA Ajansı, 22.6.1964

Demek ki döviz olarak 13 yıllık devrede 39 milyon lira girdiği halde 124 milyon lira gitmiştir. Bunun 79 milyon lirası kâr transferidir. İKA Ajansı, günlük bülteninde, «Oyle şirketler vardır ki bunlardan meselâ biri 29 küsur milyon lira getirmeyi taahhüt ederek müsaade almış, bunun 20 küsur milyon lirasını fiilen getirmiştir. Aynı şirket daha taahhüt ettiği bakiye 10 milyon lirası getirmedi 10 yıl da 65 milyon lira kâr sağlamış ve bunun 18.5 milyon lirasını sermayesine ilâve ve 30 milyon lirasını kâr hissesi olarak dışarıya transfer ettirmiştir.» demektedir. Aslında giren ile çıkan arasındaki fark çok daha yüksektir. Zira aynı sermaye veya gayri maddî haklar memleketimize giren sermayeyi gerçeğin çok üstünde değerlendirilmekte. Nitekim Devlet Planlama Teşkilâtı bahis konusu edildiğinde «Gelen makina ve teçhizatın dünya seviyesi fiyatlarında olması temin edilebilir. Şimdiki kadar olan tatbikatta (bazı hallerde kilogramı 7.5 DM. dan madeni esya sokulduğu görülmüştür. Bu şekildeki davranışlarla yabancı sermayenin tüm sermaye içindeki payı zahiri olarak yükseltilmektedir.... Patent, Know-how ve royalti verilirken titiz bir araştırma yapılması gerekir. Bir çok hallerde royalty verilmesi memleketimiz şartları bakımından, yarı dış ticaret politikamızın sağladığı garantiler gözönünde bulundurularak, yersiz ve lüzumsuz bir fedakârlık sayılmadığı söylenebilir, gelen sermayenin gerçeğin üstünde değerlendirildiğini belirtmektedir. Ayrıca yabancı sermaye yatırımları, ekseri halde dışarıdaki ana şirketin kontrol ettiği ham madde ve malzeme ithalini gerektirmektedir. Bu ithalat dünya fiyatlarının üstünde yapılarak görünmeyen bir döviz transferi sağlanmaktadır. Meselâ dışarıda dev petrol şirketlerinden, onların yavruları olan memleketimizdeki rafineriler, ham petrolü dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde ithal etmektedirler. Ham petrolün yüksek fiyatla ithal edilmesinden memleketimizin uğradığı yıllık toplam döviz kaybı 20 milyon dolar civarındadır. Demek ki gerçek döviz kanaması transfer tablosunda görülen 124 milyon liranın çok üstündedir. Buna karşılık gelen döviz, sadece 39 milyon liradır.

Döviz getiriyor masalı.

Yabancı sermayenin nakit olarak gelmesinin sebeplerinden biri Amerikan

Afrika kab'eleri bile...

A tı Türk devrindeki kısa bir süre hariç, iki yüzyıldır kalkınmamızı yabancı sermayenin memleketimize a. kışından beklemişizdir. Dünyayı Umumiye'nin memleket ekonomisine el koyduğu yıllarda dahi, Abdülhamid devri on ileri unsurların Maliye Nazırı Cavid bey, ispi Abdülhamid gibi yabancı sermayesiz kalkınma olmazdı diyordu. Eğitim giderleri toplam gelirlerin ancak yüzde 1.61'ine erişen 1914-15 bütçesinde, gelirlerin yüzde 34.29'unu Dünyayı Umumiye yuttuğu halde, Nazır Efendi yabancı sermayeye sığınmaktan başka çıkar yol göremiyordu. O tarihlerde tek bir ses, Türkiye'nin millerarası mali sermayenin esaretine düşmüşlüğü, kalkınmanın ilk şartının bu esaretten kurtulmak olduğunu haykırıyordu. Bu ses birkaç yıl memleketimizde yaşayan Batılı sosyalist Parvus'e aitti. Fakat Parvus'un ikazlarına kulak asan olmadı. Nitekim Parvus, Türk aydınlarının bu aldirmazlığı karşısında, «Siz avcılar tarafından kuşatılmış bir av hayvanı gibi köşeye sıkıştırıldığımızı hâlâ anlamıyorsunuz, size daha ne söyleyebilirim» demek zorunda kalıyordu.

Ancak, Atatürk yabancı sermayeye hayır demesini bildi ve en güç şartlar altında milli sanayinin temellerini atarak, yabancı sermaye olmadan da devletçi bir politikayla kalkınabileceğini ispatladı. Ne var ki bu devletçilik politikası çok kısa sürdü ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özel teşebbüsçülüğe dönüşle birlikte yabancı sermaye sevdası nüksetti.

Yabancı sermayeye imtiyazlar tanımak amacıyla 1951 yılında bir kanun hazırlandı. Fakat bu kanunla gelen yabancı sermaye miktarının 14 milyon lirası aşmaması üzerine Amerikalılara yeni bir kanun hazırlatıldı. 6224 sayılı yeni yabancı Sermaye Yönetimi Kanunu, yabancı sermayenin ticaret, ticaret vs. gibi her alana girişini tamamen serbest bırakıyor, kârların ve sermayenin transferiyle ilgili bütün kayıtlamaları kaldırıyor. Artık Amerikalılara çok beğenilen bu kanun sayesinde milyarderler lira sermaye akacak ve Türkiye hızlı kalkınacaktır. Nitekim devrin Ekonomi ve Ticaret Bakanı Prof. Fethi Çelikbaş, «Evvvelâ Halk Partili arkadaşlarımızın tatmin etmek için arzede-yim ki, benzin koyu bir devletçi olarak asistanlığa başladım ve insanın bir hususi teşebbüs taraftarı olarak üniversiteden ayrıldım. Ve ümit ederim ki, araştırmaları ilerledikçe Türkiye'nin şartları bakımından kendileri de aynı tekamül safhasına ulaşsınlar» sözleriyle muhalefete kısa bir ders verdikten sonra, «Türkiye 3 sene sonra, 5 sene sonra, 25-30 sene sonra beri kat'ettiği mesafenin çok üstünde merhale alacaktır.» diyerek yeni kanunu göklere çıkarıyordu. Prof. Çelikbaş'a göre kanun işsizliği kaldırarak, işçi ücretlerini yükseltecek, para istikrarını sağlayacak ve döviz kaynaklarını arttıracaktır. Milletvekili Himmet Ölçmen ise, «Bu memleket yabancı sermaye geldiğinde, bu kürsüden eski İş Sendikası Kanununu değiştirerek saatlik 8 saatlik iş hayatının 24 saate çıkarılması için ısrar edeceğiz» diyerek bakanı destekliyordu. Başka bir milletvekili, Burhanettin Onat, «Arkadaşlar, ecebî sermaye bir müstemlekeye girdiği zaman dahi görülmüştür ki hiç bir şey yapmasa bile hayat seviyesini, standardını yükseltmiştir» ifadesini kullanacak kadar yabancı sermaye sarhoşluğu içindeydi. Kanunun sadece kapkaç ticaret yapan sermayenin gelmesine yol açacağı ve iç politikada yabancı müdahalesine sebebiyet vereceğini ileri süren Ahmet Hamdi Başar gibi D.P. listesinden seçilmiş milletvekilleri, Prof. Çelikbaş tarafından parti programına ihanetle suçlanılarak susturuluyorlardı. CHP. tenkililerine ise aldırın yoktu. Sayın İnönü'nün «Kapitalizasyon nedir? Esası yabancı sermaye ve ticaretin gelmesi için olağanüstü kolaylıklar gösterilmesi gayretinden doğmuştur... Bugün Afrika kabileleri, kendi topraklarını işleten yabancılara karşı ayaklanmışlardır. Bizim iktidar gücü gibi toprağımıza Afrika kabilelerinin kovduğu sermayeyi getirmek istiyor» şeklindeki yerden göğe kadar haklı tenkitleri o tarihlerde bir yankı uyandırmıyordu. Ne var ki, yabancı sermaye ile kalkınma hayalleri, bu sefer de geçmiştekinden farklı sonuçlar vermedi. Amerika ve Almanya gibi ülkelerle yapılan iki taraflı anlaşmalarla, yabancı sermayeyi yeni yeni garantiler verilmesi, durumu değiştirdi. Fakat yabancı sermaye hayalleri hâlâ

Yabancı Sermaye Kanunu'na göre 1951-63 devresinde fiilen getirilen sermaye işe şöyledir:

Aynı Sermaye:	200.3 milyon TL.
Nakdi Sermaye:	39.7 Milyon TL.
Gayri maddî haklar:	8.1 milyon TL.
Toplam	248.1 milyon TL.
Aynı kredi	35.0 milyon TL.
Genel Toplam	283.1 milyon TL.

Kaynak: İKA ajansı, 20.6.1964

Demek ki 1963 sonuna kadar, 13 yıl zarfından gelen yabancı sermaye (petrol hariç) 248 milyon TL'den ibarettir. Milyarlarca lira yabancı sermaye yatırım hayali gerçekleştirilmiştir. Hatta bu sermayenin bir kısmının, Türkiye'de oturan şahısların dışarıya kaçırıldıkları paralarını Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun çok avantajlı hükümlerinden yararlanarak geri gelmesiyle teşekkül ettiği söylenir.

248 milyon lira yabancı sermayenin 8.1 milyon lira 81 patent, teknik bilgi gibi gayri maddî haklara gitmektedir. 200.3 milyon lira ise makine vs. şeklindeki aynı yatırımlardır. Döviz olarak gelen miktar ise sadece 39.7 milyon liradan ibarettir! Bu durumda, döviz ihtiyatlarımız bakımından, yabancı sermayenin, bu konudaki yararlı bir edebiyata rağmen, direkt en ufak etkisi olmamıştır. Aksine serbest kâr ve

Hayaller ve rakamlar

1951-63 devresinde yabancı sermaye yatırımları için verilen müsaadelerin toplamı 1 milyar 121 milyon liradır. Fakat fiilen getirilen sermaye bu rakamın çok altındadır. Devlet Planlama Teşkilâtı, Şubat 1964 tarihli «Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları» incelemesinde, bu durum «a. Yabancı sermaye için müracaatın çok kolaylaştırılmış olmasından ve müracaat için bir ön projenin dahi şart koşulmamasından, b. Bazı yabancı firmaların kolaylıkla bir giriş hakkı sağlayarak, elde bulunsun belki bir gün kullanırsanız düşüncesiyle hareket etmiş olmalarından ileri gelmiş olabilir» demektedir.

devlet mahsul fazlaları yardımı dolayısıyla elinde biriken Türk paralarının bir kısmını Amerikan sermaye yatırımlarına desteklemek için kullanmasıdır. Amerika, 360 milyon lirayı bu yatırımların Türk parasını finansmanını karşılamak için ayırmıştır. «Cooley» adı verilen bu fondan 31 Mart 1964 tarihine kadar Amerikan sermayesinin kendisine şirkete 230 milyon 419 bin lira kredi açılmıştır. Kredilerin dokümanı şöyledir:

COOLEY FONLAKINDAN SAĞLANAN KREDİLER

Krediyi alan Kurumlar	Mükavele Tarihi	Kredi Miktarı (Milyon TL.)
William Suez Co.	18.6.1959	9.0
Walter C. Ltd.	18.6.1960	4.616
Imperial Chemicals Ltd.	18.6.1959	1.630
Walter S. Ltd.	18.6.1959	7.0
Walter S. Ltd.	20.1.1960	7.0
Imperial Chemicals Ltd.	21.1.1960	7.5
Walter S. Ltd.	1.6.1961	3.0
Walter S. Ltd.	19.9.1961	15.0
Walter S. Ltd.	12.10.1961	50.0
Walter S. Ltd.	6.4.1963	59.0
Walter S. Ltd.	22.10.1962	10.6
Walter S. Ltd.	22.2.1963	7.0
Walter S. Ltd.	18.6.1963	35.0
Walter S. Ltd.	6.3.1964	3.519

Kaynak: İKA Ajansı, 17.6.1964

Amerikan hükümetinin yabancı şirketlere sağladığı bu Türk paraları, bu şirketlerin ihtiyaç duydukları Türk parasını döviz olarak getirmelerini engellemektedir. Amerika ayrıca karşılık paralarını bir kısmını buradaki personelin ücretlerini ödemek için kullanmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilatınca yapıldığı söylenen bir araştırmaya göre, elindeki karşılık paralar olmasaydı, Türkiye'deki personel ücretlerini karşılamak üzere Amerikan Hükümeti yılda 30 milyon dolar döviz getirmek zorunda kalacaktı. Bu rakamın doğruluk derecesini bilmemekle beraber, Amerikan Hükümetinin elinde biriken Türk paralarının, memleketimizin döviz kaybına yol açtığı ve görünüşte Türk parasıyla sağlanan devlet mahsul fazlası ithalatın altında silinmiş yapıldığı ortadadır.

Yabancı şirketlerin kârları

Yabancı şirketlerin kârları dışarıya transfer edilen miktardan ibaret değildir. Kârların bir kısmı, daha sonra transfer edilmeye üzere şimdilik içeride tutulmaktadır. Bu sebeple resmen vergi dairesine bildirilen miktar, transfer edilen kârların çok üstündedir. Bazı tiptik yabancı sermaye şirketlerinin, 1962 yılı sonuna kadarki kârları, Kurumlar Vergisi çıkarılmadan önce şöyledir:

Şirketin Faaliyete Sermayesi 1962 Sonuna Kadar Başlangıcı (milyon TL.) kadarki kârı

Şirketin Faaliyete Sermayesi	1962 Sonuna Kadar Başlangıcı (milyon TL.)	Kadarki Kârı
İç boru	1957	3.6
İç boru	1958	3.0
İç boru	1957	2.0
İç boru	1952	30.0
İç boru	1951	2.8
İç boru	1948	5.0
İç boru	1955	9.1

Kaynak: İKA Ajansı, 22.6.1964

Taahhüt gördüğü gibi kâr oranları çok düşüktür. Yabancı şirketler her yıl yolda getirdikleri sermayenin amortismanını sağlamaktadırlar. Kârların

COCA - COLA: İşte bir yabancı sermaye yatırımı örneği.

bugün transfer olunmayan kısımları yarın transfer edilince, yabancı sermaye yatırımlarının nasıl bir yağma ve soygun sistemi olduğu gözler önüne serilecektir. Bu yalnız Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde böyledir. Nitekim «Milletlerarası hayat» dergisi, Nisan 1962 sayısında, Amerikan istatistiklerine dayanarak, yatırılan sermayenin zamanı amortisman miktarını sektörler itibarıyla göstermektedir:

Yatırımın konusu	Amortisman süresi	
	Düşük riskli	Yüksek riskli
Büyük kimya sanayii	5 yıl	3 yıl
Petrol sanayii	4 yıl	3 yıl
Kâğıt sanayii	4 yıl	2 yıl
İlaç sanayii	4 yıl	2 yıl
Metalleri	6 yıl	3 yıl
Boya	3 yıl	2 yıl

Demek ki Türkiye gibi yüksek riskli sayılan az gelişmiş ülkelerde yabancı sermaye, koyduğu sermayeyi iki yılda geri alacak tarzda yatırım yapmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, yabancı şirketlerin memleket içersinde sağladıkları gerçek kârları vergiye bildirilen miktardan ibaret değildir. Yatırımların rantabilitesini hesaplamak üzere, mühendisler için hazırlanan «Chemical Engineering Economics» adlı Amerikan kitabından alınan bir örnek bunu göstermektedir. Fazladesim ki yıllık cirosu 400 milyon, aktif 600 milyon ve sınırlı tesislerinin değeri 350 milyon dolar olan büyük bir şirket bahis konusudur. Şirket, yılda 48 milyon dolar kâr sağlamaktadır. Bu kârın yüzde 60'ı, yani 29 milyon doları temettü dağıtmakta, geri kalan 19 milyon dolar ihtiyata ayrılmaktadır. Diğer taraftan şirket, 350 milyon dolarlık tesislerin gerçek yıllık yıpranma oranı yüzde 2 olduğu hâlde, şirket yüzde 6 amortisman payı, yani 21 milyon dolar ayırır. Az gelişmiş ülkelerde ise amortisman oranı yüzde 10-12'yi kolaylıkla bulmaktadır. Şirket yüzde 2 yıpranma oranı yerine, yüzde 6 olarak 14 milyon dolar gizli bir kâr sağlamaktadır. Buna 19 milyon dolar tutarındaki ihtiyatları eklerse, yılda 33 milyon dolar bir fon şirkette kalmaktadır. Dağıtılan kâr ise 29 milyon dolardır. Böylece bilüyen ve genişleyen şirket işlerini tasfiye edip memleketine döneceği zaman getirdiği sermayenin kat kat üstünde bir transferin yapılmasını isteyecektir. Halbuki aynı şirket arada geçen zaman zarfında vuku bulan kâr transferleri dolayısıyla sermayesini çoktan dışarı aktarmıştır. Hak kaniyet ancak başlangıç sermayesinin transferini gerektirir. Fakat Türkiye 6224

sayılı kanunla hudutsuz sermaye ve kâr transferi tanınmıştır.

Soygun bu kadarla da bitmemektedir. Yabancı sermaye yatırımları ekseriya memleketin sanayileşmesini engellemektedir. Zira bu yatırımların önemli bir kısmı ithalat tahdidlerinden kurtulmak için kurulmuş montaj ve ambalaj tesisleridir. Yani bir cins ithalattır. Yerli imalatı korumak amacıyla ithalat tahdidlerine gidilmesine rağmen, ithalatın montaj ve ambalaj yoluyla devamı, yerli sermayenin gelişmesini elbette ki önleyecektir. Mesela otomobil sanayinde Devlet Plânlama Teşkilatının İstanbul Teknik Üniversitesinin aleyhte raporlarına rağmen, çeşitli montaj tesislerinin kurulması, memleketimizde bu sanayinin gelişmesini güçleştirmiştir. İlaç sanayinde ve diğer kollarda buna benzer durumlar mevcuttur. Yeni kabul edilen montaj talimatnamesinin, durumu ne dereceye kadar değiştirebileceği belli değildir. 1964 Sanayi Kongresinde, KOÇ Teşkilatı Genel Koordinatörü Hülki Alışbah «Kısa sürelerde sür'atle yükselen yerli imalat seviyelerinin tahakkuku şüphelidir. Ve temenni edelim ki aldatici olmasın» diyerek, sanayi ve montaj talimatnamesinin müessiriyetine inanmadığını belirtmektedir. Bundan başka, memleketimizde yabancı sermaye, teknik bilgi ve optimal kapasite bakımından da yararlı olmayan, yerli müteşebbisin kolaylıkla başarabileceği alanlara girilmektedir. Coca Cola, Amerikan Bira fabrikası bunum en tipik örnekleridir. Devlet Plânlama Teşkilatının araştırmasında bu durumdan şikâyet edilmektedir: «Memleketimiz için yeni sayılabilecek branşlarda gelenler taşıyıcı montaj fabrikaları, lastik fabrikaları, boru endüstrisi, elektrik motor ve trafoları ile kaynak elektröleri imalidir. Bunların dışında gelenler, memlekete zaten girmiş üretim metodlarını uyguladıkları için know-how ve benzeri unsurları getirmiş olmayıp sadece veya daha ziyade sermaye getirmiş olmaktadır... Yerli özel sermayeden beklediğimiz ve onun, yatırımın büyüklüğü sebebiyle tek başına güç başaracağı sahalarda yabancı firmaların yatırım yapması ve dolayısıyla tamamlanması bir fonksiyon ifa etmesi gerekir... Halbuki tablo 5 ve 6 da müracaatlar ve gelenler bakımından yabancı sermayenin büyüklüklerine göre sıralanması da göstermektedir ki maksimum nokta 1-5 milyon arasında ve en büyük toplam 100 bin ile 5 milyon lira arasındadır.»

Bu durumda, İstanbul Üniversitesinde yabancı sermaye ile ilgili olarak yapılan bir toplantıda, Amerikalı Prof. Paul Baran'ın İsmet Giritli tarafından zikredilen sözlerine tamamen katılmak gerektiği, Prof. Baran, az gelişmiş ülkelerin gelir fazlasının büyük kısmını gelişmiş memleketlere hemen her zaman temettü ve faiz olarak kapırdığını ve hattâ daha vahim bir ihtimalle, yabancı sermayenin az gelişmiş ülkelerin gelir fazlasını yutmakla yetinmiyerek çok defa o memleketin yerli sermaye ve teşebbüslerini bertaraf ettiğini belirtmektedir.

B.I.A.C. Grubunun küstahlığı

Durum bu iken, Hükümetimizin yabancı sermayeyi kontrol altına alma yoluna gitmesi beklenirdi. İhtabuk tam aksi olmuştur. OECD. ye üye ülkelerin Sanayi Federasyonlarının temsilcilerinden kurulu B.I.A.C. Grubu Türkiye'ye çağrılmış ve bu yabancı sermaye temsilcilerine «Türkiye, de özel yabancı sermaye yatırım ve teşvik şartları» adlı bir rapor hazırlanmıştır. Memleketimizde milli sanayici olmadıkları için Odalar Birliği de bu utanç verici raporu iftiharla yayınlamıştır. Raporda, o günkü aşırı imtiyazlar yetmiyormuş gibi, bir sürü yeni imtiyazlar istenmektedir. Yabancı sermaye temsilcilerinin raporlarına iktisadi devlet teşebbüslerinin tasfiyesini talep etmekte başlamaktadırlar. «Eksperler grubu şunu kâmidir ki, sınırlı faaliyetin mümkün olan azami nispette özel teşebbüse bırakılmasını ve Devletin çalışmalarını amme hizmetlerine (gaz, su, elektrik) ve diğer enfastrüktür projelerine (uluslararası yollar, limanlar, demiryolları vs.) hasretmesini hedef tutan bir politika güdülmesi yerinde olacaktır. Her halükârda, Eksperler grubu, devlet teşebbüslerinin yabancı teknik yardımdan mümkün olan en geniş çapta faydalanmalarını ve statülerinde yabancı yatırımcılarla işbirliği yapmaya imkân verecek hükümlere yer verilmesini tavsiye şayan görür.» Bundan sonra temsilciler, gümrük ve vergi indirimi, kredi yabancı personel istihdamı gibi sayısız avantaj taleplerini sıralamakta ve aynı yatırımların hiç bir tabhikkata girmeden beyan edilen değerleri üzerinden ithalini istemektedirler. Rapor, İstanbul Üniversitesindeki toplantıda özel sektör adına konuşan Odalar Birliği İktisadi Araştırmalar Dairesi Başkanı Raif Olgun tarafından aynen benimsenmiştir. Sanayi Kongresinde de Hülki Alışbah, aynı görüşü savunmuştur. Soyguncu vasfı rakamların ışığı altında açığa ortaya çıkan yabancı sermaye, sadece yerli işverenlerimiz tarafından değil, sayın profesörlerimiz tarafından da hararetle savunulmaktadır. Sayın Prof. Orhan Dikmen, Sanayi Kongresine sunduğu raporda, 5 Yıllık Kalkınma Plânında yıllık yabancı sermaye girişinin 25 milyon olarak gösterilmesini ateş püskürterek plâncıları sosyalistlikle suçlamakta ve «son yıllarda Türkiye'de büyük gürlütlü ilan olunan devletçi eğilimlerden yakınmaktadır. İstanbul Üniversitesindeki toplantıda sayın profesörlerimiz yaptıkları tebliğlerin çoğu da, Üniversitenin bu ciddi memleket meselesindeki ilgisizliğinin acı örnekleridir. Bu durumda Para Fonu toplantısında yabancı sermayeyi savunmuş Sayın Ferit Melen'e ve yabancı sermayeye yeni tazyikler vermeye hazırlanan hükümete çok fazla şaşmamak lâzımdır.»

Yabancı sermaye konusunda Türkiye'nin çıkarlarını savunan tek uzman, Devlet Plânlama Teşkilatında bir süre müşavirlik yapan Jaqdish Bhagwati adı bir Hintli iktisatçı olmuştur. Bhagwati, B.I.A.C. raporuna karşı hazırladığı raporunda, yabancı sermayenin sömürücü taleplerinin içiyle ortaya koymuştur. Ne var ki Hükümet, Hintli OECD müşavirinin cesaretsiz yabancı sermayedarlara karşı göstermemektedir. Yabancı sermayenin soyguncu ve sanayileşmeyi engelleyici vasfı ortadayken, Hükümet bunu düzeltecek tedbirler aramaya yerine, yeni sömürme kapıları açma yoluna gitmektedir. Halbuki milli menfaatlerini gözönünde tutmasını bilen az gelişmiş ülkeler yabancı sermayeden en avantajlı şekilde yararlanma usullerini çoktan bulmuşlardır. Bu usullerden en çok itibar göreni, Prof. Rosentien-Rodan tarafından ortaya atılmıştır. «Yönetim mukavelesi» adı verilen bu usule göre, yabancı firma, kalkınma plânınca ön görülen bir tesis kuracak ve belli bir süre işletilecektir. Fakat tesisin mülkiyeti başından itibaren devlete ait olacaktır. Böylece yabancı sermaye, teknik yardım ve bir miktar dış sermaye sağlayacak, ama tesisin devamlı olarak yabancı kontrol altında kalması önlenecektir. Daha bir çok usuller bulmak mümkündür. Yeter ki yabancı sermaye kompleksinden ve yabancı sermayenin memleketimizde yarattığı çıkarıcı zümrelerin etkisinden kurtulunabilsin...

Bugün Türkiye'de köy, aydınlar için bir edebiyat terimi, siyasî partiler ve politikacılar için de bir oy davanağı ve demagoji alanı hâlinindedir. Devlete gelince, Devlet köye teşkilâtçılık gücü ve organları ile henüz girememiştir. Yani köy sahibini bekliyor...

SAHİBİNİ BEKLEYEN KÖY

Şevket Süreyya AYDEMİR

Türkiye'nin yüz ölçümü hakkında, ilgili daireler arasında rakam birliği yoktur. Ama biz, Devlet İstatistik Dairesinin resmi yayını kabul edersek, Türkiye, 780.576 kilometrekarelik önemli bir toprak genişliği gösterir. Bu topraklar üstünde 1960 sayımına göre 27.754.820, yani bugün en az 30 milyon insan yaşamaktadır. Çünkü Türkiye'de nüfus yılda ortalama binde 3 kadar artar. Meselâ 1955-1960 arasında yılda ortalama yüzde 2,85 artmıştır. Bu da yılda 900 bin nüfusa yaklaşan bir artıştır.

Türkiye'de nüfusun yüzde 71'i tarım sektöründe toplanır. 1977'de bu nispetin yüzde 62'ye düşeceğini, yani Türkiye'de şehirli nüfus nisbetini artacağı hesaplanmaktadır. Ama bugün, nüfuzumuzun yüzde 71'inin hayatı, toprak işlerine bağlıdır. Yani kısacası, bugünkü Türkiye, bir köylü memleketidir.

Gerek bu köy nüfusunun, gerek ülkenin genel ekonomisinin durumu ve gelişmesi bakımından, memleket topraklarından faydalanma şekli çok önemlidir. Türkiye topraklarından bugüne nasıl faydalanıyoruz? Buna ait rakamları da verelim. Memleketin yukarıda bildirdiğimiz yüz ölçümünü topraktan faydalanma bahsinde kullanılan hektar'a (10 bin metrekare) çevirirsek, Türkiye'nin yüz ölçümü 77.698.000 hektardır. Bu topraklar şöyle dağılır. (1960 sonu):

Hektar (1000 olarak)	
15.305	Eklili tarlalar
7.959	Nadas (yedek tarla)
28.658	Çayırlar, mer'alar
782	Bağlar
730	Meyvalık, sebzelek
548	Zeytinlik
10.584	Orman
13.132	Ürün getirmeyen, göl v.s.

Bu dağılışa zamanla tarlalarla, bağlar, bahçeler artmakta, çayır ve mer'alar azalmaktadır. Şimdi bazı yönlerden köylerin durumunu görelim:

Köyler

1960 durumuna göre, Türk nüfusunun 18.906.720'si köylerde yaşar ve bunlar 35.382 muhtarlık toplandı. Bu miktarlar 50 nüfustan 3 bin nüfusa kadar çeşitlidir. Ama bunların üçte bir kadardır (yüzde 30,6) 100-300 nüfuslu muhtarlıklar teşkil eder. Muhtarlıkların yüzde 47'si de 100-400 nüfuslu olarak görünür. Su halde köyler, umumiyetle küçük üniteler, yeni birimler hâlinindedir. Bu da köylerimizin ziraat yapısından gelir. Çünkü mer'acılık ve ilkel ziraat, çok araziye az nüfusun yayılmasını gerektirir.

Kuruluş verilerine bakarsak, köylerin yüzde 61'i, dağların, tepelerin etek sirt ve yamaçlarındadır. Ancak yüzde 18,7'si ovalarda, yüzde 10,7'si de vâdilerde bulunur. Bu dağılışı, hem tarifi sebeplerin, hem ziraat yapının neticesidir. Çünkü eski rejimlerde köylerin çoğu sığnak köyler hâlindeydi. Yollardan uzak sapa yerlerdeydi. Hem eskiyandan, hem hükümetten korunmak için bu şarttı. Bundan başka mer'a hay-

vancılığı, yani kışlak-yaylak usulü de köyleri dağ yakınlarına çekiyordu.

Orman ve su durumuna gelince, köylerin yüzde 55,8'i orman dışındadır. Yüzde 14,4'ü orman içinde, yüzde 20,4'ü de orman kenarında görünür. Diğerlerinin durumu belli değildir. Fakat orman, köylerden her gün biraz daha uzaklaşmaktadır. Şu durumu ise, 19 milyon köylü nüfusu barındıran 35 bin köyden 11,5 milyon nüfusu barındıran 23 bin muhtarlık, yani bütün köy toplumlarının yüzde 66'sı su kenarında değildir. 605 muhtarlık deniz, 576 muhtarlık da göl kenarında düşer. Çay, dere, nehir kenarında 10.947 muhtarlık, yani 6,5 milyon nüfus yaşar. Evleri toplu olan, yani bir arada bulunan muhtarlıklar yüzde 70'tir ve nüfusun yüzde 70'ini toplar. Diğerlerinde evler dağınık veya az dağınıktır ve evlerin ancak yüzde 1,5'i tuğla ile yapılmıştır. Diğerleri kâğıt, taş veya ağaç, kamış gibi malzemeden inşa edilmiştir. Bu arada Türkiye'de ve Doğu Anadolu'da, halâ mağaralarda yaşayan köy toplumları vardır.

Bu muhtarlıkların 22.222 sine borularla icme suyu gelmez. Buralarında dere, kuvu, göl suyu içerler. Ama tamamen susuz ve suyun uzaklardan ve müşkülâta getiren köyler, bîhassa Günev, doğuda çoktur. Genel olarak Türk köylerinin yüzde 70'inde su yetersizdir.

Nasıl geçinirler?

Köyde 11,5 milyon nüfus, yani nüfusun yüzde 65'i tarla ziraatından geçinir. Başlı başına hayvancılık 1,5 milyon köylüvü, yani köy nüfusunun yüzde 10'unu meşgul eder. Hem ziraat, hem hayvancılık ise Türk köyünün temelidir. Fakat hem ziraat, hem hayvancılıkta verimleri memleketler seviyesine göre çok düşüktür. Tarla ziraatında beher hektara 1000 kilo buğday sığır hayvanlarında beher incede yılda ortalama 300 kilo süt.

Halbuki ileri ziraatta hektara ortalama 2.220 kilo buğday ve hayvan basına ortalama 2 bin kilo süt hesap edilir. Bizdeki köyde verim tarla ziraatında toprakların yorulmuş, gübresizlik, erozyon ve üretim tekniklerindeki gerilikle izah edilebilir. Sığır hayvancılığında ise, ağır hayvancılığı yerine mer'a hayvancılığına bağlanmamız, yani ilkel hayvancılık, en önemli meseledir.

İnsanını doyurmayan toprak

Buğün yılda 23 milyon hektarlık tarla ziraatı sahasında her yıl 15 milyon hektarlık ekerek, yılda 8,5 milyon ton buğday olmak üzere 13 milyon ton kadar hububat almaktayız. 2,5 milyon sığır hayvanlarımızla, 35 milyon koyun olmak üzere 75 milyon kadar da mer'a hayvanımız vardır. Ama tarla mahsullerimiz daha şimdiden yiyebileceğimize yetme-

Fotoğraf: Fikret OTYAM

mekte ve her yıl dışarıdan buğday satın almaktayız. Meralar ise, gittikçe azalmakta, bozulmakta ve mer'a hayvanlarına yetismemektedir. Yalnız tütün, pamuk, pancar gibi sanai nebatlarında; gübre, çapa, kısmen sulama, hülâsa entansif bakım uygulanmak zarureti olduğu için o alanlarda durum daha normaldir.

Devlet geliri ve Millî gelirden köy

Devlet gücüne vasıtasız vergi şeklinde, köy hiç bir şey ödemez. Büyük toprak sahiplerinin geniş ziraat istihallerinden vergi şeklinde ödedikleri, yani 13 milyarlık bütçe gelir tahmininde hisseleri ise, geçen yıl ancak 10 milyondur. Şimdi 100 milyon olarak hesaplanan bu geliri de devlet tüketicisi hiç sarmak daha doğrudur. Yani köy bir mistah, sildir ama, devletin mallı gücüne doğrudan doğruya katılma bakımından bu gücün, yani bütçenin dışındadır.

Millî gelire gelince, tarım sektörü millî gelirin gerçik yüzde 24'ünü verir. Fakat buna göre de hesap etmek köyde nüfus başına düşen millî gelir ancak 1.200 lira kadardır. Millî gelirden böyle bir pay, bir köy ekonomisi için ve bu yüzdüde ciddet hâzindir. Kaldı ki bu da, paraya tahvili kabul, yani iktisadi sirkülasyona katılan bir gelir değildir. Çünkü ziraat üretiminin toplam değeri olarak varısından fazlası köyde tüketilir. Su halde köy, hem millî gelir bakımından halsizdir. Hem kamu gelirlerine direkt olarak katılmaz.

Sosyal hizmetler

Buna karşılık Devlet de köyün sosyal hizmetlerine direkt olarak katılmaz denebilir. Meselâ şu rakamları görelim: 16 bin köy muhtarlığında ilkokul yoktur. Olanların çoğu da az sınıflı, bînasız, az öğretmenli, yani yetersizdir. 29 bin muhtarlığın ilçe ile telefon bağlantısı yoktur. Ancak 1.600 köyde Tarım Kredi Kooperatifi vardır. Bu kooperatiflerin tarımsal üretime etkileri gayet önemsizdir. Pancar kooperatifleri nispeten faaliyettedir. Köyde sağlık tesisleri mevcut değildir ve o kadar...

Devlet öncülüğü ve köy

Halbuki az gelişmiş bir memlekette köyde devlet hizmeti demek, köyün iktisaden teşkilatlanma ve inşa işi demektir. Bu da köyün iktisaden düzenlenmesi, yani köyde iktisadi örgütlenme-

rin, organların kuruluşu olabilir. Bunun için en etkili mekanizma, köyde üretim tekniğini değiştirmek, köyün iktisadi teşkilâtı ve organlarını sokmak, köyü, teşkilâtlandırılmış bir iktisadi birlik haline getirmektir. Aynasamızın ruhu dahilinde, mevcut imkânları harekete getirerek, yeni imkânlar yaratarak, insan gücünü düzenlemek ve kıymet yaratıcı hale getirmek mümkündür. Bu noktada ilk düşünülecek teşekkül, Köy Birlikleridir.

Köy Birlikleri

Köy Birlikleri, köyün iktisaden teşkilâtlandırma konusunda hem çok güçlü bir mekanizma, hem önder bir kuvvet, hem devlete iktisadi alanda bir muhatap olabilirler. Bu konuda ana prensipler şöyle özetlenebilir:

- Köy kanununu yeniden ele alarak, köy Muhtarlıklarını yalnız idari bir merci hâlinde bırakarak, köyün iktisadi mesele ve işlerini kendi elinde toplayacak Köy Birlikleri sistemine gitmek.
- Köy Birliklerine tüzel kişilik tanımak.
- Köy Birliklerinin, bir taraftan köy namına Devlet teşkilâtı, Devlet Üretim Çiftlikleri emsali teşekküllerle iktisadi alanda temasları ve anlaşmaları sağlarken, diğer taraftan ofisler, iktisadi devlet teşekkülleri, bankalarla kredi almaya satım anlaşmaları ve teknik işbirliği yolunda teşebbüslere girişmelerine imkân verilmek.

- Yeraltı, yerüstü suları kooperatifleri, nakil ve ulaştırma işlerinde çalışacak kooperatifler, tohum, gübre ve saire tedarik kooperatifleri, besiyem, hayvancılık ve hayvan mahsullerini değerlendirme kooperatifleri, ağaçlandırmaya, taş ve maden ocakları işletme, köy plânı ve inşaat kooperatifleri gibi, köyde hayatın her sahasına ait kooperatifler vücuduna getirmek ve bunları idare ve murakabe bakımından birleştirmek, köy birliklerinin yetkisi içine alınmalıdır.

- Köy yerinin nakli, köylerin birleştirilmesi veya köyde mesken inşası için sağlanacak kredilerin temini ve idaresi, köy birliklerinin elinde toplanmalıdır.
- Köyde ve köy çocukları için şehirde yurtlar sağlanması işleri köy birliklerinde toplanmalıdır.

- Kanallar, bataklık kurutulması, kazanılacak toprakların köy namına değerlendirilmesi, ormanların korunması, köy içi ve köy dışı yolları ve bunlar için vasıta ve anlaş-

malar temini Köy Birliklerinin işi olmalıdır.

- Köyü ve köyün iktisadi düzenini ilgilendiren işlerde Köy Birliğine hakemlik ve bazı ahvalde karar yetkisi tanınmalıdır.

- Köy birlikleri bazı ahvalde müşterek teşebbüsler ve işletmeler kurabilmelidir.

- Köy birliklerinin nahiye, ilçe il ve Türkiye ölçüsünde birleşmeleri, federasyonları kongreleri yapılabilmeleri sağlanmalıdır.

- Köy Birlikleri, parti kontrolünün dışında, gayri siyasî fakat hükümetin sınırsız mura-kabesine tabi halk teşekkülleri olmalıdır.

- Köyde kooperatifler ve kooperatif yolundan teşkilatlanma, ancak köy birlikleri yolu ile olmalıdır.

- Bir tüzel kişilik olarak Köy Birlikleri mal edinebilmeli, para ve sermaye hareketlerini yönetmelidir.

- Deniz, nehir kıyılarındaki, aynavollardaki turistik yerlerini temlikinde, işletilmesinde, değerlendirilmesinde Köy Birlikleri mal sahibi ve muhatap olarak devlet ve müteşebbüslerle karşı karşıya gelebilmelidir. Bazı ahvalde köy birliklerine istisnâk yetkisi verilmelidir.

- Köy Birlikleri, köyün iktisadi işlerinde devletin muhatapı olmalıdır.

Ozet olarak, köyde iktisadi organlar gerekli ve köy iktisaden teşkilâtlandırılmalıdır. Bu da ancak Devletin, hem mevzuatı yaratmak ve teşkilâtları teşvik etmek ve hattâ kurmak bakımından öncülüğü ile olur. Bu öncülük ise şimdi yoktur ve Türk köyünün öncüsü mevcut değildir.

Gerçi Köy İşleri Bakanlığı kurulmuştur. İlk bütçe senesi sona ermek yolunda olmakla beraber bakanlık henüz verleşmiş ve görevine başlamış değildir. Ama elbette ki başlayacaktır. Bakanlığın görev ve yetkileri ile teşkilatlanma yolundaki tasavvurlarına ait konular da yayınlanmıştır bulunmaktadırlar. Bunların üstünde ve umumiyetle Köy İşleri konusunda her vesile ile duracağız. Fakat kabul etmek gerekir ki şu anda, devletin köye yönelik fazla bir şey vâad etmemektedir. Genç ve enerjik bir hamle ile köye yönelik, henüz belirlenmiştir.

Bugün Türkiye'de köy, aydınlar için ancak bir edebiyat terimi, siyasî partiler ve politikacılar için de bir oy davanağı ve demagoji alanıdır. Devlete gelince, Devlet köye teşkilâtçılık gücü ve organları ile henüz girememiştir. Yani köy, henüz sahibini bekliyor...

«BEATLES»: Uyumak için..

Seçimlerin eşiğinde İngiltere

Halkı uyutana karşı İşçi Partisi

YÖN'ün İngiltere muhabiri MURAT SERTEL, 15 Ekim'de yapılacak genel seçimler arifesinde Muhafazakârlarla İşçilerin giriştiği kampanyanın ilgi çekici taraflarını anlatıyor.

İngiliz Kamerasının 600 sanal, yeni büyüyen bir kere daha başarılı olmasını istiyorsa, bazılarına yeni bir temsilcilere koştuk olana. İki büyük Britanya Adası seçimlerinde bütün ilgisini şimdi bu önemli olay üzerinde toplamış.

Genel Demokrasinin gelişmesi bakımından kaybedilmiş sayılan son on üç yılda 15 Ekim'de yeni bir parti daha mı eklenecek ya da bu acıklı komedi artık burada bitecek mi?

Anglo-sakson dünyasında üç hafta arıyla, önce Büyük Britanya, sonra Amerika'da yapılacak seçimler, genellikle dünya siyasi sahada, hattâ ikisi bir arada incelendiğinde, dünya barisini etkili, geçici gibi, futbol terimiyle ifade etmek gerekirse, kapitalizmin «kendî sahasındaki» başarı derecesini de ölçecektir.

Bu yaz başlarına kadar, 1964 seçim sonuçları bakımından işçi partisi herkeşce favori gösterilmekteydi. Haziran, Temmuz aylarından yapılan çeşitli siyasi tahminler de bu yöneydi ve gelecekteki seçim zamanı olan Ekim ayına kadar durum değişmedi. O, sosyalistlerin 60 ilâ 80 milletvekili fazlasıyla iktidara geleceği söyleniyordu. Geçen seçimlerde muhafazakârların sosyalistlerin 100 milletvekili fazla çıkarmış oldukları hatırlanırsa, 8 Ekim 1959'dan beri kamuoyunun ne kadar yeni değiştiği açık. 1959 seçimlerinde muhafazakâr parti 361, İşçi Partisi 260, Liberal Parti 7 ve bağımsızlar da 2 milletvekili kazanmışlardı. 1959-64 devrinde ise çeşitli sebeplerden dolayı Muhafazakârların 9 milletvekili ve sosyalistlerin de 5 milletvekili boşalmış, iki partinin Aram Kamarasındaki temsilci sayıları 352 ve 255'e düşmüştür.

Bu böyleyken, daha sonraki gelişmeler, İşçi Partisinin «Yeni Britanya» adlı seçim bildirisini yayımladığı 12 Eylül gününe kadar tehlikeli sonuçlar doğurmuş, hatta kısa bir süre için muhafazakârların işbaşında kal- yerlerde daha önce kapanır. İş-

maları ihtimali gerçekçi ve uzak görüşlü çevrelerde geçici bazı endişeler yaratmaya başlamıştı. Neden dolayı kamuoyunda böyle bir kayma olmuştu? Bu konuda siyasi gözlemciler de pek inandırıcı sebepler gösterememişlerdi.

Mesele, kamuoyundaki bu tedrici dönüş yaygın bir şekilde sebep gösterilen olaylardan birisi, 1964 yazının ender raslanan şekilde güneşli geçmiş olmasıydı. Bu iddiaya göre, yazın havaların iyi gitmiş olması seçmen kitlesinde genel bir iyimserlik yaratmış, bu iyimserliğin siyasi alana yansımaları da, memleketin bir müddet daha böylece idare olunabileceği kanisi benimsemeye yüz tutmuştu.

Güneşin bu tarz bir siyasi etkisi, İngiltere'deki bazı aydın çevrelerde yerli yersiz birçok esprilere kaynağ teşkil etmiş ve meşhur İngiliz mizahına yepyeni bir unsur katmıştır. Bu iddianın ilk akla getirdiği şeylerden biri de, iktisadi dalgalanmaları güneşteki lekelerle bağlayan birtakım garip nazariyeler olmuştur.

Büyük Britanya acaba etrafındaki ve özellikle kendi içindeki meseleler karşısında bu kadar iyimser olabilir mi? Zira, halledilmesi gereken problemler çok yönlü ve yer aldıkları ortama içinde çok önemlidir. Bunların varlığını inkâr eden bir toplum olduğunu farzedip geleceğin statükocu ve adıyla sayıyla muhafazakâr bir çıkamaz içerisinde bırakabilir.

UYUTULAN HALK

İngiltere'de çoğunluğun öyle bir yaşantısı var ki, mutlu azınlığın plan fikrine karşı olan bütün şaşkınlıklarına, itiraz ve reddiyelerine rağmen, tanki bu azınlık tarafından önceden inoeye, kusursuz bir şekilde planlanmıştır. O kadar ki buna baktıkça insan şu meşhur «görülmeden el-in kudretine şaşar kalır. Nasıl da güzel ayarlanmış her şey, nasıl da güzel akıyor saman altından su, nasıl da o keser hiç durmadan aynı taraf yontuyor!

Halkın bellibaşlı eğlencesi olan birahaneler İngiltere'de bazı yerlerde akşam on buçukta, bazı yerlerde daha önce kapanır. İş-

BERLİN

Örsan Öymen yazıyor

Berlin Duvarı Gedik veriyor

E kimin son haftaları, bu bölünmüş şehrin insanları için bir teselli vesilesi olacak. 800 binden fazla Batı Berlinli, aylardan beri uzak kaldıkları, yüzlerini görmedikleri akrabalarına, yakınlarına kavuşma imkânını bulabilecekler. Adı Berlin olan aynı şehirde oturdukları halde 15 kilometre uzunluğunda ki duvarla birbirlerinden ayrılan ve birbirine zıt iki ayrı toplumaal düzen içinde yaşayan yüzbinlerce Almanın yıla da en az dört defa ikişer hafta müddetle buluşabilmelerini sağlayan anlaşma nihayet imzalandı. İki ayrı Berlin tein dıcisi arasında aylardır devam eden müzakereler, olumlu bir sonuca vardı. Bunda, hukuken Federal Alman Hükümetinden ayrı bir hüviyete sahip olan Batı Berlin Senatosa, dolayısıyla duvarın öte tarafında akraba ve yakınları bulunan her Batı Berlinlinin baskın olduğu kadar, Bonn Hükümetiyle iyi anlaşma sebepleri kurma çabası gösteren Kruşçev'in müstakbel Batı Almanya gezisi de rol oynamıştır. İşin esasına bakılacak olursa, «Passierscheln» adı verilen ve «Duvarı geçiş belgesi» anlamına gelen formaliteyle ilgili bu insanlı anlaşma, daha çok önceden imzalanabilir ve Batı Berlinlilerin, Doğu'daki akrabalarını görebilmeleri sadece bir defa ile, geçen Noel günlerine mahsus kısa bir ziyaretle, kalmayabilirdi. Ne var ki, Federal Batı Alman Hükümeti, dâvaya politik bir prestij meselesi yapmış. Doğularla masa başına oturmaktan çekinmişti. Bütün endişe, bir danga meselesinden ileri geliyordu. Eğer masa başına oturulup da anlaşma imzalanırsa, Batı Berlin Senatosa temsilcisinin imzasının karşısında bir «DDR» ibaresi bulunacak, ziyaretçilerin duvarı geçiş belgelerinin baş-

da da «DDR Başkenti Berlin» geçiş belgesidir» cümlesi yer alacaktır. DDR, bundan 13 yıl önce Sovyet işgal bölgesinde kurulan Doğu Almanyanın resmi adıyla ve «Demokratik Alman Cumhuriyeti» kelimelerinin kısa ifadesiydi. Oysa aynı yıl içinde Batı İlgali kuvvetleri tarafından kurulan Federal Batı Alman Cumhuriyeti (BRD), Demokratik Alman Cumhuriyeti diye bir şey tanımıyor, komünist rejim altındaki bu ilkeyi Sovyet İlgali Bölgesi (SBZ), ya da kısaca Zone (bölge) diye adlandırıyor. Batı Alman makamları, Doğu Alman makamlarıyla surlu bu anlaşma için de olsa karşı karşıya geldikleri takdirde Doğu Almanyanın üç ayrı Alman Devleti teorisini kabul etme ve politik temaslara geçme gibi bir yorumdan çekinmiyorlardı. Müzakereler bugüne kadar surlu bu yüzden, (D), (D), (R)Yden ibaret üç harf yüzünde sekteye uğramıştı. Mesela, Batı Berlin Senatosa ayrı, Federal Bonn Hükümetinde ayrı tartışılıyordu. Hatta ara sıra partiler arası kısa süreli görüşmelere de yol açıyordu. Mesela Şansöyle Erhard, koalisyonun bir kanadı

koşu'da ise daha da erken kapandıkları söylenir. Biraz sonra ortabığı büyük bir sessizlik kaplar. Herkes yatmıştır. İçki fiyatları o kadar yüksektir ki, kimse için çok içip te çılgınlık etmesi pek mümkün değildir. Böyle taşkınlıklar olsa olsa, parası yetip te içkiyi şişesiyle alabilenlerin evlerinde verdikleri partilerde olabilir. Geride kalanların içtikleri, ancak biraz rahavet verir ki, istenilen de budur zaten. Herkes uykusunu almış, sabah fabrika kapağınca iyi çalışmış, akşam alacağı uykuyu haptı hak etsin.

Sinemaya gidenler içinde filmier öyle ayarlanmış ki, seyircilerin kafası yorulmaz, film bitince, beyinler sinemaya girdikleri zamankinden de tembelleşmişlerdir. Sinemaya gitmeyip de televizyonu tercih edenler için, televizyon programları aynı yavaş yavaş hazırlanmıştır. Yarı uyku anında en tesirli şekilde telkin yapılabildiği için olacak, programlar nefis bir şekilde reklam sloganlarıyla harman edilmiştir. Zihne iyice yerleştirilen bu sloganlar sayesinde, reklâm edilen mal almak hırsı bir müddet için hayatın amacı olur, çalışma zevki verir. Malı satın alana kadar bu böyle gider. Zaten amaç gerçekleşip de o mal bir kere satın alınana kadar, hayattaki hedefi reklâm sloganlarıyla tekrar yenilenmiştir. Böylece, yataktan kalkarak kalkarak uykunun başka bir çeşidi başlar ve akşam yatağına girene kadar düşünmeye göz açtırmaz.

YENİ BRİTANYA Söz konusu seçimlerde, kendi açısından problemlerin neler olduğunu ve bunlar için neler yapılması gerektiğini ilk açıklayan parti İşçi Partisi oldu. Bu sırada, Başbakan Sir Alec Douglas-Hume, seçimin kesin tarihini açıklayacak olan konuşmasını mümkün olduğu kadar geciktirmekte meşguldu. Seçim mevzuatına göre oy verme günü ilân edilmeden önce, propaganda için yapılabilecek harcamalar kısıtlanmış olduğundan, Muhafazakâr Partinin lideri zaman kazanmaya çalışıyordu. Esasında, Muhafazakâr Parti bu amaç için hiç para harcamasa da olurdu, çünkü özel teşebbüsün kodamanları, İşçi Partisinin yapabileceğinden çok daha yoğun bir kampanyayı Muhafazakâr adına uzun zamandır milyonlarca sterlin aktırıyordu. Gazetelerin en gözde çarpan yerleri Muhafazakârları destekleyen şayfak ilânlarla doluydu. Uzun zamandır köşe başları, nerdeyse ev büyüklüğünde, sağlanca yapılmış, sabit, propaganda afişleriyle donatılmış, Harp günlerini gösteren filmlerle bezemiş, faşist propaganda metodlarının birer şaheseri olan televizyon programları hazırlanarak desteklenen şayfak ilânlarla doluydu. Uzun zamandır köşe başları, nerdeyse ev büyüklüğünde, sağlanca yapılmış, sabit, propaganda afişleriyle donatılmış, Harp günlerini gösteren filmlerle bezemiş, faşist propaganda metodlarının birer şaheseri olan televizyon programları hazırlanarak desteklenen şayfak ilânlarla doluydu. Uzun zamandır köşe başları, nerdeyse ev büyüklüğünde, sağlanca yapılmış, sabit, propaganda afişleriyle donatılmış, Harp günlerini gösteren filmlerle bezemiş, faşist propaganda metodlarının birer şaheseri olan televizyon programları hazırlanarak desteklenen şayfak ilânlarla doluydu.

Hür Demokratlar (FDP) ile muhalefetteki Sosyal Demokratlar (SPD) mücadeleyi bırakıp karşı tarafta teslim olmaya hazır birer parti olmakla itham ediliyordu. Bütün bunların yanı sıra Berlin Senatosa temsilcisi ile Doğu Almanya temsilcisi arasındaki müzakereler, aylarca devam etti. Sonuçta virgüller, noktalar, parantezler ve diğer notaları oyunlarıyla anlaşmanın imzasına karar verildi. Buna göre, ziyaret belgelerinde «Demokratik Alman Cumhuriyeti»nin başkenti Doğu Berlin'e geçiş belgesidir» ifadesi bulunacak, fakat cümlelerin yanında bir parantez içinde bir dip notuyla ayrı bir protokola atılacaktır.

Protokolda «tarafın DDR ifadesinde birlik olmadıkları, bu anlaşmanın iki taraf arasında politik bir temas kurma anlamını taşımayacağı» önemle kaydediliyordu. Bu, Bonn Hükümetinin ana politikasında bir değişiklik olmayacağı belirtiliydi. Yani «üç ayrı Alman devleti diye bir şey yoktur ve olmaz. Almanya birleşmeli, duvar kalkmalıdır... Fakat bütün bunlar, Federal Almanya'da en çok özülü edildiği halde gerçekleşmesi yolunda en ufak bir olumlu adım atılmadığı için birer slogan olmaktan ileri gidememektedir.

Sorarsı kesindir ki, yılın belirli günlerinde Batı Berlinlilerin Doğu Berlin'deki akrabalarını ziyaret edebilmelerini sağlayan anlaşma, Berlin bölünmüş durumda ilk gediği açmıştır. Bu zedek, geç de olsa, masa başına karşıtık oturacak, tartışılarak açılmıştır. Müzakereler devam ettiği sürece sosyalist blok için de pek itibar edilecek bir yepyeni ortam Berlin duvarında belki daha birçok gedikler açılabilir.

kesi bir tarafa itilerek, güya varolan bir sosyal sigorta sisteminin nasıl çürümeye ve işlemeze hale gelmeğe mahkûm edildiğini, eğitim sisteminin üzerine kurulu olduğu adaletsizliğin nasıl görmezlikten gelindiğini; spekülasyon ve emeksiz mal sahipliğinden edinilen büyük gelirler vergisiz bırakılırken verginin yükünü en fazla çeken dar gelirliilerin ödedikleri vergilerin sanayiye teşvik etmek bahanesiyle veya devlet ihaleleri yoluyla nasıl kimvurduya getirildiğini; özetle, ta derinden memleketi sessizce budak saran üçkâğıtçılığın bütün oyununu ortaya seriyor, bu reziletlerin topunu birden temizlemek ve elbirliğiyle «Yeni Britanya»yı kurmak için milleti görev çağırıyor.

«Yeni Britanya»yı kurmak kolay olmayacaktır. Bunu her fırsatta millete hatırlatan İşçi Partisi, «Akılcı, karamız öfemüze sereceğiz» diyor. «Geleceğimizi plânla, programla» hazırlayacağız, yeni bir şevkle ilerleyeceğiz. Fakat hep birlikte ilerleyeceğiz.» Muhafazakârlar ise neden sonra açıldıkları parti programlarında esas itibarıyla «Yeni Britanya»ya bir itirazda bulunamayıp çeşitli şekillerde tek bir nokta üzerinde durarak bu işin maliyetini soruyorlar. Oysa, çok basit. Maliyetini Muhafazakârlar düşsün; sona erecek olan Eski Britanya'dır.

MURAT SERTEL

B. A. C.

Taraflı
Konferansı

Taraflı ülkelerin Zirve Konferansı, haftanın başında Kahire'de çalışmalarına başladı. Konferansa Belgrad toplantısı 964 Arap Zirve Konferansı, Afrika Birliği Antlaşması ülkelerinin dışında Arjantin, Bolivya, Brezilya, Şili, Meksika, Uruguay, Venezuela, Avusturya, Finlandiya, İsveç gibi ülkeler çağrıldı. Taraflıların ilk büyük zaferini tescil eden bu konferansta, esir ülkelerin öncülüğünü yapan Türkiye davetli değil. Ne var ki şimdiki kadar bağımsızlık savası yapan ülkelere uzak duran ve onları hor gören Hariciyemiz, bu sefer davetsiz bir misafir olarak Kahire'de bulunmak ve düne kadar hor gördüğü ülkelere «İttifak» istemek zorunda kaldı! Hariciyemizin iyi elemanlarından sayılan Beyrut ve Cezayir Büyükelçileri, kuliste çalışmak üzere Kahire yolunu tuttular. Bu davetsiz misafirlik, bir Kıbrıs kulisinden ibaret kalmayıp, Hariciyemize 1964 dünyasının gerçeklerini anlatan bir dönüm noktası teşkil ederse bir işe yarayacaktır.

Taraflı Konferansı, 1955 Nisanında Bandoeng toplantısında, Asya ve Afrika'nın fakir ülkelerinin yaklaşması şeklinde ortaya çıktı. Bandoeng'ta Türkiye gibi blokların birine bağlı ülkeler de mevcuttu. Fakat bloklar dışı aktif bir taraflılık, bağımsızlık ve barış politikasının temelleri Bandoeng'ta atıldı. 800 milyon nüfusu toplayan 1961 Evliül-Belgrad Konferansı, taraflıların dünya politikasında büyük bir güç haline gelmelerinin tesbiti oldu. Taraflıların iki blokun yaklaşmasında, niçinlece denemelerin durdurulmasında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterlik krizinin çözülmesinde aktif bir yol oynadılar. Üç yıldır dünya politikasının yürütülmesinde, Washington ve Moskova, «Üçüncü Dünya»nın mevcudiyetini ön planda göz önünde tutmaktadır. Türkiye ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda birkaç taraflıya sahip olma zarureti dolayısıyla ancak bugün taraflılarla ilgilenmek zorunda kalmıştır. Ne var ki, Kahire Konferansında kullanılan dile Hariciyemiz daha alışık değildir. Zira Konferans gündeminde, sömürgecilik, yeni sömürgecilik, emperyalizm, bağımsızlık, otodeterminasyon, askerî üslerin tasfiyesi, genel silâhsızlaşma, barış içinde bir arada yaşama v.s. gibi tartışılmasını yıllardır yasakladığımız konular var.

Ereğli Çelik tesisleri inşaatı.

Politikacılara sunulur: 2

Ereğli Demir
Çelik Kurumu ve
Egemenliğimiz

İdris Küçükömer

1954'de CHP'nin kapitülasyon kanunu diye şıfatlandırıldığı 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa dahi açıkça aykırı bir kuruluş. Büyük teknik kapasitesi ve Türkiye Demir Çelik piyasasının özelliğinden dolayı Tekel (İhisar) örneği olmaktan başka çeşitli imtiyazlarla donanmış olarak kamunun yararlarına karşı olduğu ve yardım şartları arasında sistem empoze ettiğinden 1961 Anayasasına aykırı bir kuruluş. Öyle bir kuruluş ki, temel bir endüstri alanı olarak demir ve çelik endüstrisinde ekonominin bel kemiğine, iç ve dış çıkarlar için takılmış çengelli bir manivelâ! Aşağıda bu yargıların nedenlerini sunacağız. Konu iktisat ilmi tekniği ve politika teorisi açısından demagoji gevelemelerine hiç uygun değildir. Dileğim, ülkemiz halkının ulusal egemenliğinin gerçek sahipleri olması gereken Anadolu'nun çilekeş milyonlarına mal edilmesine savasınları uyarmak, teklifim kurumun devletleştirilmesidir.

Bu yazıyı hazırlarken şu kaynaklardan yararlandım: Devlet Plânlama Teşkilâtının «Demir Çelik ve Metalürji Özel İhtisas Komisyonu, envanter, koordinasyon ve proje öncesi çalışmaları (Mayıs 1962); Zonguldak Bölgesi On Plânı (1964); Ereğli Demir ve Çelik Kurumunun hazırladığı 16 sayfalık bir broşür; 28/2/1960 tarihli ve 7462 sayılı Kuruluş Kanunu. Maalesef 27 Mayıs'tan 36 gün önce 26/4/1960 tarihinde 4/12/75 sayılı kabul edilen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kurucular

Anlaşmasını resmî yayınlarda ele geçiremedik. Anlaşılan bu kabul edilen kararname kamuya açıklanmamış bulunuyor. Konuya girilim:

Geçen yazının sonunda bir bakışla çelişik görünen bir durum belirlmişti. Şöyle ki, Amerika ve bazı devletler Türkiyeden yardım şartı olarak, Türk politikacılarının büyük çoğunluğunun gerçekten aksi yöndeki tutumuna rağmen, neden Toprak Reformu ve vergi sisteminde değişiklik istesindi? Ve reformcu geçinen elit buna neden

memnun olmasındı, daha ne istiyorlardı ki? Bu sonuçlar açısından gerçek bir paradoks söz konusu değildir. Bunun nedeni, Amerikanın böyle şartları niçin ileri sürdüğünün anlaşılması açıklanmış olur. Amerika sözü edilen reform ve saireyi şu iki ana sebep le ister: a) Toplumunda nisbi bir denge sağlayacak Türkiye, Amerika açısından daha makbuldür. Çünkü dengesizlikler, buhranlar içinde zayıf düşmüş bir Türkiye Amerika için zayıf bir müttefik olabilir. Ve Amerikan vergi ödeyicilerin Türkiye yapmış olduğu yardımların sonu Amerika için meçhul kahr; hattâ bu dengesizlik Amerikaya karşı bir ortam yaratabilir Nisbi bir sosyal dengenin uzun süre sağlanamadığı ülkelerde yüksek sosyal tansiyon sonuç olarak sosyal sistemde köklü değişikliklere (bu arada ihtilâllere) sebep olabilir. İşte bunlar sonucu Türkiye, Amerika Birleşik Devletlerinden uzaklaşabilir ya da tarafsız bir devlet olabilir. Dünya politikasındaki tecrübeler ve kuvvet muvazenesindeki faktörleri gördüğünü kabul ettiğimiz Amerikan yukarıda söylediklerimizi görüp anlamadığını sanmak hıdalık olur. b) Amerika öte yandan Uluslararası niteliği esas alan kapitalizm ile gelişen ekonomilerin temel endüstrileri yoluyla kendi sistemine bağlı bir sosyal sistemi değerlerle sılamak ister. Ve bunu kendi açısından dünya politikasındaki yerine göre yapmakta bir bakıma haklıdır da. Fakat bu haklılık, bizim acımdan «Çirkin» olmasın engel değildir.

İşte aşağıda bunun somut bir örneği verilecektir. Doğaldır ki, bu yapılırken işin gereği olarak dış ve iç sömürücüler olacaktır. Şimdi bir ayırım ile önce I) Ereğli Demir ve Çelik Kurumunun yasalarına karşı bir kuruluş olduğunu gösterelim ve ona bağlı olarak, II) Sömürmenin çirkin oyu olmaya engel değildir.

I — Yasalara aykırılık

Kurumun yasalara karşı bir kuruluş olduğunu açıklayacağım analize hareket noktası, kurumun iktisat ilminde fiyat teorisi tekniğine göre fiilen tanı bir tekel örneği oluşudur. Çünkü kurum ürettiği satacağı mamüllerin tek üreticisi yani tek arzedenidir. Bu anlamda tekel için kâfi şarttır. Bu nun üzerinde durmadan önce kurumun üreteceği malların ne kadar çeşitli ve önemli endüstri alanlarında yarı mamül olarak kullanılacağını burada gösterelim.

Çelik Levhalar:

(Gemî, vagon, kamyon, hububat siloları vesaire imâlî için).

Sıcak haddelenmiş kargal:

(Soba, soba borusu, kürek mizber, zıral aletler ve teçhizat, ısıtma ve havalandırma tesisatı vesaire imâlî için).

Dekape saclar:

(Buzdolabı, çamaşır makinesi, mutfak levazımı bilumum çelik mobilya ve büro levazımatı imâlî için).

Soğuk haddelenmiş saclar (dekape):

(Otobüs, otomobil, kamyon karosörisi, buzdolabı, çamaşır makinesi, düz ve oluklu sac imâlî için).

Boru Bandı:

(Petröl, su ve göz borusu imâlî için).

Elektrolitik Tenekeler:

(Her nevi konserve kutusu, yağ ve gaz tenekesi ile her çeşit madeni kap imâlî için).

Ayrıca bunların üretimi esasın da önemli miktarda ve çeşitli tahlî mamüller elde edilecektir ki, burada onları bir yana bırakıyorum.

Yukarıda sayılan mallardan sıcak haddelenmiş kargal hariç tutulursa, diğer her bir kategori, fiyat teorisine göre ayrı bir piyasayı temsil eder. İşte bu her piyasaya asıl mamüllerin arzı Ereğli Demir ve Çelik kurumu tarafından yapılacaktır. Yukarıda söylendiği gibi bu her malın piyasasında tekel halinin yeter şartıdır. Ancak, bir piyasada arz, üç ya da dört ayrı firma tarafından yapıldığı hallerde, piyasayı giriş, teknik yenilik haddi, ithal imkânları gibi şartlar ele alınıp bir «İşleyebilir rekabet» olabileceği (1) İddiası burada söz konusu olamaz. Sadece tek üretici firmanın kurulduğu

ve Karabük Kurumu mamülleri Ereğli Mamüllerinden başka olduğundan arada rekabetin söz konusu olmadığı bir durumda, Ereğli Kurumunun üretim ve arz alanına (piyasalara) yeni firmaların giribilme ve o malları ithal imkânlarının olup olmadığını üzerinde durulabilir. Ereğli Kurumunun tekelini fiilen kırabilmek için Türkiye'de söz konusu mamüllerin piyasalarına yeni firmalar giremez. Çünkü, a) Ereğlinin Teknik Üretim kapasitesi Türkiye talebini karşılayacak seviyededir bir süre sonra ilâve tesislerle bu talebi de aşacaktır. Halbuki bir üretim alanında yeni yatırımları tayıp eden en önemli faktör, talebin fazla olup olmadığı, daha doğrusu piyasasının genişliğidir (2).

Öyle ise, rasyonellik açısından veri talep karşısında rakip imtî, yazılı bir firmanın bulunduğu alana yeni firmanın gireceği şüphelidir.

b) Fakat iktisatta «bölünmez faktör» denilen büyük yüksek firmanın, haddeler gibi tesisleri olan Ereğli Tesisleri ile rekabet edecek anlamda önemli yeni tesisler kurmaya Türkiyedeki tarihten sermaye stoku ve stok içindeki ilişkiler ya da sermaye yapısı (strüktürü) kesin bir engeldir. Şu halde Ereğlinin elinde kalacak piyasalara yeni firmalar giremeyecektir. Ereğli tekeline karşı ithal imkânlarına gelince: Türkiye gibi, yabancı ülkelerde mal satın alma gücünü temsil eden dövizin kronik olarak noksanlığını çeken ve içinde bulunduğu sosyal sistemden dolayı ilerde de çekecek olan bir ülke, Ereğli Kurumu var iken onunla anlamlı bir rekabet sağlayacak ithal imkânını bulamayacaktır. Yabancı borç taksitlerini ödeyemeyecek halde olan bu ülke, yapısı itibarıyla fazla döviz sağlayacak ihrac imkânlarından da mahrumdur. Daha doğrusu mahrum olacak biçimde şartlandırılmıştır (3). Sıkışık hallerde yapılan iki yarı dış ticaret anlaşmaları bilhassa itibarıyla başka tavizleri gerektirir.

Şu halde Ereğli Kurumu kendi üretim alanlarında ayrı ayrı ve uzun süre tekel sahibi olacaktır. Mevcut şartlar altında demagoji ve fantaziye sığmadan bu kurum için tekel değildir denilemez. Kurumun sağlayacağı söylenen döviz tasarrufuna gelince burada ayrıca şunu hatırlatacağım, ithal ikamesi yoluyla döviz tasarrufu özellikle kapitalist ekonomi düzeninde, ekonominin bütünü açısından arzulan mutlak bir amaç değildir.

Ereğli Kurumunda olduğu gibi, temel bir endüstride tekel halinde varlığı, piyasa sisteminin temelindeki felsefenin tahririne yol açarak, aşırı kârlara, dolayısıyla bölünüm şartlarının adaletsizliğe, temel endüstri olarak ekonomiyi etkisiz altına alması (4) ve dolayısıyla tekelciye politik güç sağlanmasına (5) sebep olduğundan liberal olsun, sosyalist olsun iktisatçılar, temel endüstride özel tekelin tamamen karşıtıdır. Böyle hallerde iktisat teorisi tekniğine göre, özel firmanın kamu yararına olmadığı tartışılmaz gerçektir. Kamu yararı için bu kadar objektif bir başka kriter bulunamaz. Ve burada kamu yararının ya da devletleştirmenin tam bir delili vardır. Böyle bir durumda vergi alma yolu ile esas özüklerin ortadan kaldırılabilmesi kabul edilemez.

Ereğlinin tekelci durumu ortaya konduktan ve aşağıda sömürme kısmında bir kısmı açıklanacak diğer imtiyazları da veri alınca, artık 1954 de C.H.P. nin kapitülasyon kanunu dediği meşhur 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik

(1) Edward S. Mason, Economic Concentration and the Monopoly Problem, Harvard U. University Press 1957, Sayfa: 179.

(2) Maliyet şartları yerli alınsa, ar. ten talep sermayenin marjinal etkinliği arttırmış olur.

(3) Herde dış ticaretimizin durumu ve soygun mekanizması açıklanacaktır.

(4) Kanaatimce plânın Ereğli Kurumunu ayarlamasından çok, tekel şartları ve imtiyazları ile Ereğli Kurumunun plânı ayarlaması söz konusu olabilir.

(5) J.K. Galbraith'in deneye getirici güç diye öne sürdüğü güçlü sendikalar Türkiyede yoktur. Olsa da temel endüstrideki özel tekelin özüklerini gideremez.

Kanunun 1. maddesini okuyalım.

1) Bu kanun, yatırım yapılacak tesislerdir:

a) Memleketin iktisadi inkişafına yararlı olması,

b) Türk hususî teşebbüsüne açık bulunan faaliyet sahalarında çalışması.

c) İhtisar ve hususî bir imtiyaz haddi etmesi, şartıyla ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararı ve İcra Vekilleri Heyetinin kararı ile Türkiye'ye ithal edilecek yabancı sermaye ve dışardan yapılacak istikrazlara tatbik olunur.

Demek ki, bu şartlardan herhangi birine uymayan yabancı sermaye ithali ya da dış istikraz yapılamaz. Halbuki inhisar ve imtiyazlı Ereğli Kurumu, AID istikrazı ve Koppers Company, Inc. Westing House Electric INTL. CORP., Blaw Knox Company gibi üç yabancı firmanın kıvrucu ortaklığa katılması kurulmuştur. O halde bu kuruluş ve istikraz yukarıya alınmış birinci maddenin c şiketine açık karşıdır. Ayrıca b şiketine de karşıdır. Çünkü böyle temel bir endüstri, en azından açık iktisadi kriterlere göre kamu yararı açısından özel girişime (teşebbüs) açık olmamalıdır. Konu burada bizi Ereğli Kurumunun 1961 Anayasasına da aykırılığına getirir. Şöyle ki, Anayasanın 36. Mad. dâhilinde «Mülkiyet hakkının kullanılmasında toplum yararına aykırı olmaması»; 39. Maddesinde «Kamu hizmetini niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde... devletleştirilebilir», der. 40. maddenin üçüncü bendinde «Devlet özel girişimlerin «millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütmesini...» sağlamak tedbirleri alır» denir. Bu maddelerin mantığından çıkan sonuç böyle temel endüstrilerde tekel ve ayrıca imtiyazlı özel girişim olmayacağıdır. Böyle bir özel girişim en azından millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara aykırıdır; Ereğlinin bazı kuruluş şartlarının yardım yapmanın şartı olması da caba! İşte burada konumuzun en önemli yerine geldik: Şimdi Ereğli Kurumunun yayınladığı bürosünün 5. sayfasında alttan ikinci paragrafı okuyalım:

«Nitekim Ereğlinin hususî bir teşebbüs hüviyetini daima taşıyacağı keif yetti, çeşitli mevzuat hükümleri ve AID (Beynelmîl Kalkınma Teskilâtı) ile bu projenin mahakkuku yolunda 9 Ocak 1961 tarihinde akdedilen ve şirkete 125 milyon 600 bin dolar (1 milyar 66 milyon Türk Lirası) kredi temin eden resmi anlaşmalarla taahhüt edilmiştir. Bu kredi şimdiye kadar AID tarafından dünyada herhangi bir memleketinde bir tek teşebbüse açılan en yüksek kredidir.»

Bu en yüksek kredi övgüsünün ardında itibarlı millî haysiyete uygun olup olmadığı daha aşağıda belirttik. Biz, Ereğlinin uluslararası bir yardım anlaşması ile temin edilmiş kredi olarak kalacak bir finansman üzerinde duracağız. Demek ki, Ereğli Kurumu temel bir endüstriye tekel olmasına «Hüvetin diğer teşebbüslerle donatılmış olması da, kamu yararına aykırı» olsa da, bazı hususlarda sadece devlet yardımlarıyla değil, aynı zamanda uluslararası kuruluşların katkılarıyla da finanse edilebilir. Millî haysiyet bu açıdan:

Genel İktisadi Eylemler Kanunu ve Kanunla Ortaklar Kurumunun Kurulması 27 Mayıs 1960'dan itibaren geçerli olan için, «Devletlerarası Ekonomik İşbirlik ve Yatırım Teşvik Kanununa» dayanarak kabul edilmiştir. Fakat dış yardımlı anlaşmalar, yukarıda belirttik gibi 9 Ocak 1961 tarihinde Millî Birlik İktisadi Kanunu yapılmıştır. Hattâ komite, bu kanunla «Devletlerarası Yatırım Teşvik Kanunu» ile ilgili olarak, «Kanunla Ortaklar Kurumunun Kurulması» Kanununu 27 Mayıs 1960'dan itibaren geçerli olan için, «Devletlerarası Ekonomik İşbirlik ve Yatırım Teşvik Kanununa» dayanarak kabul edilmiştir. Fakat dış yardımlı anlaşmalar, yukarıda belirttik gibi 9 Ocak 1961 tarihinde Millî Birlik İktisadi Kanunu yapılmıştır. Hattâ komite, bu kanunla «Devletlerarası Yatırım Teşvik Kanunu» ile ilgili olarak, «Kanunla Ortaklar Kurumunun Kurulması» Kanununu 27 Mayıs 1960'dan itibaren geçerli olan için, «Devletlerarası Ekonomik İşbirlik ve Yatırım Teşvik Kanununa» dayanarak kabul edilmiştir.

dış zümre çıkarılınca şartlandırılmış cefakâr Türk Ulusu Sen ni re, senin adına yasalar yapmak ni re, yapılan yasaları uygulamak hepten nire!

Bütün bu kanun, kararname ve anlaşmalar yürürlükte olduğuna göre sorumluluk artık bugünkü iktidarın da üstündedir.

TEKLİF

Ve böylece ulusal egemenliğe karşı, son derece temel bir endüstride ekonomimizin belkemiğine atılmış bir çengel ile ne pahasına olursa olsun özel girişim sistemi empoze edilmektedir. Ekonomimizin çeşitli yollarla iliklerine işleyen dış bağlarla birlikte sosyal hayatı etkileyen diğer dış ilişkiler, propagandalar ve millî (savunma ilişkileri) hep birlikte düşünüldüğünde, 4 Nisan 1964 tarihli Akis dergisinin Kıbrıs ile ilgili yanık ve acı ifadeleri itirafı baş yazısı iyi değerlendirilebilir. O yazının ilk paragrafında bir kısım ve son paragrafı şöyledir:

«Amerikanın sadık bir müttefiki olarak işin başından itibaren her hareketimizi ve her niyetimizi Washington hükümetine söyledik, onu hiç bir sürprizle karşı karşıya bırakmadık. İngiltere ve Yunanistan, teminatçı devletler sıfatıyla görevi çağırıldığımızda bunu Amerika'ya bildirdik. Amerikanın tavsiyelerini dikkatle kaale aldık. Bir Anglo - Amerikan teklifi getirildiğinde, görüşümüze uymayan önemli noktaları olduğu halde mutabakatımızı bildirdik.»

«Amerikaya güvendiği için hak etmediği bir cezayı gördüğünden Türkiyenin de arabasının ipini Amerikan yıldızından çözmesi - hiç kimse şüphe etmesin, çözecektir - dünyada tesir uyandırmayacak sanılıyorsa yanılıyor demektir. Bu gerçeği Amerika görmelidir.»

Amerikan yıldızlarından gerçekten çözümlü lafla ya da «Amerikalı vatanına dön» demekle olmaz. Sosyal sistemimizin temelindeki bağların, gerçek ulusal egemenlik için çözülmesi gerekir. Aksi takdirde başka türlü çözümlere Amerika sadece güler geçer ve bildiğini okur. Türkiye için gerçek çözümlü fırsat vardır: Ekonomik bünyesi itibarlı tekel olan Ereğli Kurumunu devlet tekel haline getirmek. Süphesiz bu kolay değildir. Çünkü bağ tek değildir. Şimdi C.H.P. bunu yapabilir mi? Benim fikrim yok. Dileğim limit etmediğimin gerçekleşmesidir. Ve bu desteklenecek devrimci bir tutum olacaktır.

II — Sömürme

Ereğli kuruluşu ile, bir yandan halka rağmen sistem empoze edilirken, öte yandan gayet tutarlı bir biçimde sömürme düzeni de türlü yollardan örülmüştür. Bunun nedeni tekelci bir kuruluşun bünyesinin gereklerindedir. Böyle bir firmanın Türk Demir ve Çelik piyasasında sağlayacağı aşırı potansiyel kârlar, diğer sektörlerdeki karşı mevzuat hükümlerinin rahatça hiçe saydıracağıdır. Yani maliyet - fiyat ilişkisi, olmayacaktır. Zaten anlaşmaya göre yüzde 30 kâr marjı üzerine fiyat tespit edilecektir. Fakat gerçekte Ereğli kuruluşuna harcanan kaynaklar la, dünya standartlarına göre, Ereğlinin kapasitesinin yaklaşık olarak iki katı yaratılabileceği yani Ereğlinin maliyetinin iki kat pahalı olduğu dikkate alındığında (alternatif kârlılık düşünüldüğünde) yüzde 30 kâr en az yüzde 50 - 60 kâr demektir; bu bir Ereğlinin dünya standartlarına göre pahalı oluşu, AID kredilerinin (Ereğli kuruluşu için gerekli sermaye malları için olduğu gibi) gerçekte Amerikan piyasalarında kullanılma zorunluluğundan doğan pahalılığın ötesinde görünür. Amerikan kredisi bence garip bir mirasçılıkla kullanılmıştır. Hesaplar dünya standartlarına göre açıklanmadığı sürece ben Ereğli'de tesisleri yapan yabancı kuruluşların kendilerinin katıldığı sermayeyi daha başlangıçta büyük ölçüde amorti etmiş olduklarını iddia edeceğim, ta ki, maliyet hesapları dünya borsa fiyatlarına göre açıklansın. Yukarıki iddia, Zonguldak Bölgesi On Planın 74. nci

«İT YESİN, ONLAR YEMESİN...»

Tahsin SARAÇ

(Talin ve Terbiye Kurulu Üyesi)

Haran yörelerine bir yolunuz uğrarsa, sarmış denen oyulmuş kayalarda birikmiş çamurlu sular görürsünüz. Bu kokulu ve kurtlu yağmur sularını, yeşil cennet pınarları özlemiyle süzülüp içen köylüler. Sarmış başında silâhla nöbet bekleyen bir köylü çıkar karşınıza; korkmayın. Her evin gün lük bir teneke su payına göz-cülük eder o, bir damla suyun boşa gitmemesine, açığız ya da zorbalardan fazla su kaçır-malarını. Öfretmenin, sınıf-la yaptırı diye model olarak öğrencilerine gösterebileceği tek ağacın bulunmadığı birçok su-suz güney-doğu köyünün yüz-villardan gelen ylice yaşandırı bu. Bu yasaya, bu yasamakta ayak dîreme yasasına en büyük saygıyla boyun eğen herkes. Bir kaç ay sonra su bitince, bütün köy, başka sarmış ya da başka su bulmak üzere başka yere göç eder. Su başları gerçekte gerilen, su özlemi iplikleriyle dokunmuş, düzenli desenli belirsiz bir kumaştır böylece yaşanan güney-doğu Anadolu köylerinin çoğunda.

Bu hepten kendi yazgılarını bırakmış köylerin evrensel su-suzluğunu bozan bir olay belliriverir aramızda. Yöre köylülerinin görkemli ağası kasaba ya da kent ulularına sözlen çeker. Günlerden böyle bir gündür işte. Haran ağalarının bir kasaba leri gelenlerini köye çağır-mıştır. Kaykamamı, yarıcı doktoru, jandarmam kumandanı, kısaca, tüm sözüdebilir memurları orda. Bir ağarlama ki sormayın, anlatmaya dil dönmez. Yerlerde en seçkin İran habırları, altlarda çifte atlas döşekler, dayanmak için kat kat yastıklar, mindirler... Ote yanda, kazanlar kaynamakta, kuzular çevrilmekte, teneke rakıları açılmaktadır... Yirmi-yirmi beş yaşlarındaki delikanlılar, elpençe divan, sofrada hizmet için dört dönmektedir. Yemekler yenmiş, içkiler içilmiş, sofras kaldırı-lacaktır. Ağa, hizmet eden delikanlılar, tok sesle buyruğu verir: «Kaldırın bunları, itlere dökün.»

Sarıp kalan konuklardan biri: ~ Neden ağa, kendileri yesin; bunca hizmet ettiler, yazık değil mi? der. İşinin hatırı için idare etmek zorunluğunda bulunduğuşu bu konuşa, ağanın filozofca yanıtı «İt yesin, onlar yemesin olur. Sen bunları bilmezsin bey. Bunların karnı doyarsa, gözleri açılır, benim yanımızda çalışmazlar. Bunları ete, yağa alıştırmamak gerek. Bir alıştırsanız uyanır, hep et yağ istlerler. Onun için bunları hep böyle tutacaksınız ki uyanmasınlar.»

Tüm sorun burada düğümleniyor işte: Halkı uyandırmak ya da uyandırmamak. Kendi açısından haklıdır ağa yaptığı-mın bilincindedir. Ortaçağ kalıntısı sömürme düzenini sürdürmenin yolunu köylüyü u-yutmakta, gözünü kapalı tut-makta, onu kara bilgisizlik için de yarı aç yarı tok bırakmak-ta bulmaktadır. Bir uyanmada, karın tokluğuna usaklık ettir-diği köylülerin herkesle birlik-te insan haysiyetine kavuşacağı ışıklı bir düzende, yurttaş-ların okuyup her karanlık oyunun gerçek yüzünü görebileceği bir ortamda, Haran ağası gibi daha nice kişisel çıkar düş-künlüklerinin dönen dolapları duracaktır. Her uyanışın, her ışıklı atılımın karşısındadır bunlar tüm silâhlarıyla onun için. Sorulmalı şimdi, bu Haran ağasıyla, bu ülkede herkeşin okutulmasına gerek olmadı-ğı, yurt yönetimi için belirli sayıda kişilerin okutulmasının yeteceğini her gün üniversite profesörü ve çömezleri arasın-da bir ayrım var mıdır? Yok-tur elbette. İkisi de aynı nok-tadan yola çıkmakta aynı ama-çı gütmektedirler: Halkı uyut-mak, sonra da, bildiği gibi oyu-nunu sürdürmek.

Doğrusu, açık yürekliliğinden dolayı, teşekkür etmeli şu Haran ağasına. Düşündüğünü per-delerle allayıp pullamak, bunu, ülkenin yüce yararları için yaptığı savlamak çabasına düş-müyor hiç olmazsa. Oysa çok

doğulu kurnazlar, çeşitli karanlık düşüncelerini yutturmak için, bir takım yaldızlı tüllerle bürünüp çıkıyor karşımıza. Ne var ki, zeki geçinebilmeye de bir ilk giriş kapısı vardır; kişinin, kendi kafasından geçirdiği her şeyi, başkasının da düşünebileceğini bilmesiyle başlar bu da. Gerisi aptalca bir kurnazlık olur. Kurnazlıkla aptal-ların zekâ gösterisine kalkış-maları değil de nedir zaten? Onun için, halkın okumasın-dan, uyanmasından yana oldu-ğuna söyleyip, onu bugünkü mevcut olanaklardan bile yok-sun kılmaya çalışmak, ilkokulu bitirmiş köy çocuklarının orta ve yüksek öğrenim yapma ola-naklarını sağlayacak yerde, mut-lu bir azınlık için özel kurum-lar açma çabası içinde günler geceler harcamak, halkla hiç te bağdaşmayan bir tutum olmaktan kurtulmamakta, ve bu kötü kimlikle gerçek ay-dın çevrelerin gözünden kaç-mamaktadır. Ve böylesi yollar, boz madde nasipsizliğinde a-vakdarıyla kafaların yarıya çı-karınmı dofulu, kurnazların bas-vurabileceği yollardır ancak. Gerçekten halkı okutmaktan yana işek bunun, çeşitli ula-tılara denenip uygulanmış ve başarıyla taçlandırılmış bilimsel yolları vardır. Vu bu yol, hiç ama hiç te Jupiter'in kal-casından çıktığı sanan ün-lü profesör ve birkaç kibrîti kafa-lı babavâğifin Toha ağası eği-tim anlayışı değildir.

Küçük çıkarımın bozulmasın-dan korkan Haran ağası ya da onun anlayışını bölünen kiş-i olmadıktan sonra, halk çocuklarının okuyup uyanmasın için elden geleni yapmamaya neden yok. Okuyup öğrenin yön-etim kadrolarında görev alacak bu çocuklar, çıktıkları ort-amın sorunlarını oraları dek getirecek, ve bunlara en kısa zamanda en iyi çözüm yolların bulunmasında yine en büyük yardımcı olacaklardır. Ve ülkemizde, bir toprak krizması gibi sağlanacak bir zekâ kriz-ması, biyolojik bir gerçek ola-rak, yarının daha dinç, daha güçlü, daha sağlıklı Türk top-lumunu yaratacaktır. Kırk bin köylü okuyup uyanması, Anadolu gecesinde kırk bin farın birden ışıl ışıl parlaması demektir. Onun için, uyanmaya, uyandırmaya doğru beyler; ışığa, hep ışığa. Ve ışıkta korkulacak bir şey yok yarasa ol-mayanlar için.

sayfasından aldığı Ereğli ile Hindistan'da kurulan üç Demir ve Çelik Kurumunun mukayesesi yapan rakamlara dayanmaktadır.

Şöyle ki, Ereğli:	Yatırım 250.000.00 Dolar	İstihsal 268.000 ton hadde ma-mulü
Ingot 110.000 Ton		
Rourkela:	Yatırım 358.362.000 Dolar	İstihsal 720.000 ton madde ma-mulü
Bhilai:	Yatırım 276.151.000 Dolar	İstihsal 770.000 Ton çelik 300.000 Ton pik
Durgapur:	Yatırım 290.907.722 dolar	İstihsal 790.000 Ton çelik 350.000 Ton pik.

Görüldüğü ki, yaklaşık olarak, aşağı yukarı benzer miktarda dolar yatırımı ile Hindistan'da Ereğli'den çok yüksek üretim kapasite-leri yaratılmaktadır.

Ereğlinin şeklen yüzde 30 gerçekte yüksek kâr haddi karşısın-da benzer Avrupa mamüllerinin C.I.F. İstanbul fiyatının dikkate alınacağı romantik bir dilekten ötede değildir. Kaldı ki, C.I.F. İstanbul fiyatı dahi demir çelik yan mamülleri üreten teknik olarak son derece modern bir kuruluşun ögüneceği bir fiyat değildir. Çünkü nakliye masraflarının önemli bir miktarda olduğu bu gibi mamüllerde rasyonel modern tesis, gerçek borsa fiyatları temeline

göre FOB fiyatları esas alılabilmelidir! Modern tesislerde C.I.F. ve F.O.B. fiyat farkı neden?

Böyle bir tekel firmasının kuruluşunda hükümetin tutumu, bu istihdam düzeninin yaratılmasını kolaylaştırıcıdır. Çünkü, kurucular anlaşmasına göre kurucular dışında kalan hisselerin yerli, yabancı özel kişilerin taahhüdüne arzı ile Türk parası sağlanamazsa hükümet bu parayı yeni şirkete vadesi ortalama olarak 20 yıldan önce hâsül etmeyecek ve faiz oranı, Amerika Birleşik Devletlerindeki ikraz müesseselerince yeni şirkete uygulanacak faiz oranını aşmı-yarak açık kredi suretiyle ikraz edecek veya ikrazını sağlayacaktır. Dikkat edilirse sözli edilen fark, bu fakir - illet finanse ederek kapayacak (ortak olarak değil); Türk piyasasındaki yüksek faiz

haddi düşünülürse Amerikadaki faiz haddinden yapılacak ikraz hal-kımıza ayrı bir yük olacak; ve benzer kurumlarda ortaklıkta yürüten Devlet mürakabesi bu kurumda olmayacak; şirketin muha-sebesini bir Amerikan firması tut-acak; yüzde 6lık bir kâr dağıtımını Türk Malyesi garanti ede-cek; kuruluş ve tevsi esasında bazı vergi ve harç muafiyetleri ola-cak; vesaire. En güzel yanı da böylece kurulan tekel niteliği taşıyan firmanın devlet hisseleri 7 yıl içinde ve ilk yıllarda hem de ih-raç fiyatından yerli ve yabancılara satılacak olmasıdır!..

Şimdi bütün bu şartlarla AID'nin tek memleketinde tek firmaya verdiği en büyük kredi övgüsüne karşı diyeceğim ki, bu şartlarla daha da büyük krediyi Hindista-na, Mısra, İraka, Cezaire, Afrika-da doğan yeni milletlere verseniz kabul ederler miydi? Türkiye ku-surların fazilet diye yutturulduğu bir ülkedir.

Büyük firmalara karşı şüphe ile bakan Amerikan halkının Anti-tröst kanunlarına göre böyle imti-yazlı tekel firması Türkiye'de kurulabilir miydi? Sorunun cevabını Amerikalılara bırakıyorum ve yukarıki teklifimi tekrarlıyorum. Türkiye ekonomisinin belkemiğine giren bu kuruluş, egemenlik adına ulusa mal edilmeli, yani devlet-leştirilmelidir. Bu Türk - Ameri-kan ilişkilerinin daha haysiyetli oluşunun bir şartıdır.

Gelecek yaz: Dış Ticaret: Büyük Soygun Yolu

YÖN'e Abone olunuz

William Faulkner.

Sartoris William Faulkner Jean - Paul Sartre

Birkaç tepkiden sonra, iyi romanlar doğal olaylara tüm benzer olup çıkarlar; birer yazarları bulunduğu unutulur; orada oldukları, var oldukları için taşlar ya da ağaçlar gibi benimsenir onları. «Light in August» bu kimyasal maddelerden biri, bir mineral idi. «Sartoris» ise kabul lenmiyor insan; zaten kitabı değerli kılan da bu işte: Faulkner kendini gösteriyor orada, her yanda onun elini, onun katkılarını yakalıyoruz. Sanatının büyük gücünü anlamam bu romanı okuyunca: gerçeğe aykırılık. Ashında her sanat gerçeğe aykırılır, yalan'dır. Bir tablo, görüş açısı (perspective) üstüne yalan söyler. Bununla birlikte, gerçek tablolar da, «göz aldatıcı» resimler de vardır. «Light in August»daki «insan» - Dostoyevski'nin ya da Meredith'in insanı dendiği gibi, Faulkner'in insanı diye düşünülüyor - bu tanrısal ve Tanrı'sız koca hayvanı, daha doğdu-ğu an yitip giden, yitme peşinde delice koşan, acımasız, öldürme-ye varana dek her şeyde ahlak-sal olan, - ölüme, ölüme değil de - ölümden önceki son anlarda kurtulan, cızırtılar, etinin en iğrenç aşaklanmalarında bile büyük olan bu insanı, hiçbir eleştiriyi yapmadan benimsemiştik; onun o yüksek edlî ve tehdit edici tiran yüzünü, kör gözlerini unutmamıştık. «Sartoris» de yeniden buldum onu. Bayard'ın «donuk büyülenmesi» ni tanıdım hemen. Ama bununla birlikte, Faulkner'in insanını kabullenemem artık: bir göz boyamaca o. Işıklarıdır meselesi. Bir reçete var bu konuda: söylemek, saklı kalmak, yapmacıklık olarak saklı kalmak - birazlık söylemek. Bir ara, torununun beklenmiyen dönüşü ile ihtiyar Bayard'ın sarstığı söyleniyor bize. Söyle belli belirsiz, az kalın görülmeyen geçecek, hemen hemen görülmeyen geçilsin istenen bir yarı cümle içinde yapıyor bu iş. Ardından, bu fırsatlar becerirken, uzam uzam, inceden incele jestler gösteriliyor bize. Faulkner bilmiyor değil sabırsızlığımız, ona güveniyor ve jestler üstünde safca gevezelik etmek üzere, kalıyor bu noktada. Başka gevezeler de gördük: örneğin gerçekçiler (réalistes), Dreiser Ama Dreiser'in tasvirleri bilgi vermek ister, belgesel-

dirdir. Burada ise jestler (bot giymek, bir basamağa çıkmak, bir ata atlamak) anlatmak değil, saklamak ereğini gütmektedir. Bayard'ın dediğini açığa vuracak davranış bekleriz hep: Ama Sartoris'ler hiç sarhoş olmaz, jestlerle kendilerini hiç ele vermezler. Oysa davranışları tehdit edici alışkanlıklara benzeyen bu putları da bir bilinci vardır. Konuşur, kendi içlerinde düşünür, heyecanlanır bu bilinçler. Faulkner bilir bunu. Zaman zaman, istemiye istemiye, bir bilincin sıralarını verir bize. Ama, bir kutuyu ancak boş olduğu zaman bize gösteren bir hokkabaz gibi yapar bunu. Ne görüyoruz orada? Dışarda görebileceğimiz şeylerden jestlerden başka hiçbir şey. Ya da uyumak üzere olan, düğümü çözülmüş bilinçler. Ardından, yine jestler, tenis, piyano, viski: her şey bu bilinçlerin hep bu denli boş, hep bu denli kaçak olduğuna inandır-mak ister bize. Neden? Çünkü bilinçler çok insansal şeylerdir. Aztek tanrıları kendi aralarında küçük tatlı konuşmalar yapmazlar. Ama Faulkner, bilinçlerin boş olmadığını, olamıyacağını çok iyi bilir. Hem de şunları yazabilecek kadar iyi bilir:

«... Yeniden hiçbir şey düşünmemiye; bilincin, çırpınması durana dek suyun altında tutulan küçük bir köpek gibi, boğulmuş bir durumda tutulmaya uğraştı kadın.»

Ne var ki boğmak istediğimiz bu bilincin içinde ne olduğunu söylemez bize. İlle de onu bizden saklamak istediği için değil Tanrısal el dokunduğunu büyük kıldığından, bizim keşfetmemizi ister onu. Bu yüzden de jestler birbirini izler yeniden. Mozart için «Pek çok nota» var dediğimiz gibi, onun için de «pek çok jest var» diyesi gelir insanım. Ayrıca, pek çok da sözcük vardır onda. Faulkner'in konuşkanlığı, o soyut, yüce, insansever vasıca üslubu: Bunlar da göz boyamacılık. Üslup günlük davranışları yoğunlaştırmakta, ağırlaştırmakta, onlara bir destan büyüklüğü kazandırmakta ve onları kurşundan köpekler gibi suyun ta dibine çekmektedir. Bile bile yapar bunu: Faulkner'in istediği de insanın sabrını taşırın, bu gösterişli tekdüzenlik, günlük şeylerdeki alışkanlıktır işte; jestler, sı-

kıntı dünyası demektir. Bu zengin, işsiz ve tatilsiz, namuslu ve bilgisiz, kendi topraklarında tut-sak olan, kendi emrindeki zencilerin hem efendisi, hem de esiri olan insanlar sıkılmakta, zamanı jestlerle doldurmaya savaştırmaktadırlar. Ama bu sıkıntı (Faulkner kahramanlarının sıkıntısı ile okuyucularınkini ayırmayı her zaman bilebildi mi acaba?) bir görünüşten, Faulkner'in bize karşı, Sartoris'lerin kendi kendilerine karşı korumalarından başka bir şey değil. Sıkıntı; toplumsal düzen, görülebilecek, duyulabilecek, dokunulabilecek olan her şeyin değişmez bitkinliğidir bu: Faulkner'in manzaraları da kişileri kaday sıkılmaktadır. Gerçek dram arka'da, sıkıntının arkasında, bilinçlerin arkasında'dır. Birden, bu dramın derinliklerinden, bir hava taşı gibi Edim (acte) çıkıvermektedir ortaya. Bir Edim - nihayet oluşan bir şey, bir bildiri (message). Ama Faulkner bir kere daha hayal kırıklığına uğrattı bizi; pek ender anlatır o Edim'leri. Roman tekniğinin eski bir sorusuna rastlamakta ve onun üzerinde dönüp durmaktadır çünkü: Edim'ler, bir romanın temelidir; titizlikle hazırlarız onları, ama sonra, ortaya çıktıklarında, bronz gibi çıplak ve kaygan, son derece yalındır, parmaklarımızın arasından kayıp giderler: Artık söyleyecek hiçbir şeyimiz yoktur, onları sıralamak yetecektir. Faulkner sıralamaz onları, sözlü emmez onların ve oradan, dilin ötesinden, sayısız oldukları duygusunu verir bize. Yalnızca sonuçlarını gösterir: Oturduğu yerde ölmüş bir ihtiyar, ırmağa yuvarlanmış bir otomobil ve sudan çıkan bir ayak. Hareketsiz ve kaba. Edim'in uçuculuğu ile ters orantıda sağlam ve sert olan bu sonuçlar, günlük davranışların ince ve sık yağmuru ortasında, kesin, açıklanamaz bir nitelikte görünmekte ve ortaya yayılmaktadırlar. Daha sonra, bu sırrı çözülmüş sertlikler, «öyküler» durumuna alacaktır: o zaman onları sıralayacak, açıklayacak, anlatacağız. Bütün bu insanların, bütün bu ailelerin kendilerine özgü öyküleri vardır. Sartoris'ler iki savaşın, iki öykü dizisinin ağır yükünü taşımaktadır: büyük-dede Bayard'ın öldüğü Kuzey-Güney savaşı, John Sartoris'in öldüğü 914 savaşı. Öyküler ortaya çıkmakta ve ortada kaybolmakta, ağızdan ağıza dolamakta, günlük davranışlarda sürüp gitmektedir. Bütün bütün geçmişin mahi değişildir onlar: daha çok, şimdiki-zaman üstü (sur-présent) şeylerdir:

«Her zamanki gibi, ihtiyar Falls odaya, kendisiyle birlikte getirmişti John Sartoris'in göğesini... Şu andaki gibi zamanın ve tenin boyunduruğundan kurtulmuş olan (John), değişmez güncel boyunca orada, birbirlerinin sağır kulaklarına bağırıp duran bu iki ihtiyarından daha belirgin bir varlık koyuyordu ortaya.» Bu öyküler şimdiki zamana sığınır ve kaderselliğini meydana getirir: «kadersel ölümsüzlük ve ölümsüz kadersellik». Faulkner'in kahramanları öykülerle kurarlar alın yazılarını: kimi zaman birkaç kuşağın bezediği bu güzel öyküler arasında, adlandırılmaz, yıllardan beri karanlıklar içinde kalmış bir Edim, başka Edim'leri çağırır, onları büyüler, sıvı bir uçun yıldırım çekisi gibi çeker kendine. Sözcüklerin, öykülerin sinsi gücü: oysa Faulkner inanmaz bu büyü-lü deyişlere:

«... Çılgın, gözünü budaktan esirgemez, kendi gençlikleriyle başları dönmuş iki oğlanın delice girişiminden başka bir şey olmayan bu olay, yığıtçe kaybolmuş ve yenik düşmüş iki meleğin, olayların gidilşini değiştirerek, insan türünün tarihini yükselttikleri bir yığıtlık ve trajik güzellik zirvesi olup çıkmıştı.» Faulkner hiçbir zaman tüm ele vermez kendini; onları anlatan kendisi olduğu için, Sherwood Anderson gibi, «bir masalçı, bir yalancı» olduğu için, bu öykülerin değerini bilir. O öykülerin katıla-sacağı, insanlar üzerinde gerçek-ten etkili olacağı bir dünyanın düşünülür: romanları da, düşünülür gördüğü dünyayı anlatmaktadır. «The Sound and the Fury»nin (Ses ve Gazap), «Light in

Oktay Rifat

ELLERİ VAR ÖZGÜRLÜĞÜN

1
Köpürerek koşuyordu atlarımız
Durgun denize doğru.

2
Bu uçuş, güvercindeki,
Özgürlük sevinç mi ne!

3
Öpüşmek yasaktı, bilir misiniz,
Düşünmek yasak,
İş gücünü savunmak yasak!

4
Elleri var özgürlüğün,
Gözleri, ayakları;
Silmek için kanlı teri,
Bakmak için yarınları,
Esitliğe doğru giden.

5
Ben kafes, sen sarmaşık;
Dolan dolanabildiğin kadar!

6
Özgürlük sevgisi bu,
İnsan kapılmıya görsün bir kez;
Bir urba ki eskimez,
Bir düş ki gerçekten daha doğru.

7
Yiğit sürücülerini tarihsel akışın,
İşçiler, evren kovanının arıları;
Bir kara somunun çevresinde döndükçe
Dünyamıza özgürlük getiren kardeşler.
O somunla doğrular uykusundan akıl,
Ağarır o somunla bitmiyen gecemiz;
O güneşle bağımsızlığa erer kişil.

8
Bu umut özgür olmanın kapağı;
Mutlu günlere insanca aralık.
Bu sevinç mutlu günlerin ışığı;
Vurur üstümüze usulea ürkek.

Gel yurdumun insanı görün artık,
Özgürlüğün kapağında dal gibi;
Ardında gökyüzü kardeşçe mavil!

Yeni Dergi'den

August'un «düzensiz tekniğini», geçmiş ile şimdiki anın o içinden çıkılmaz karışımını tanyozur. Sartoris'de bu tekniğin iki yönlü kaynağını bulduğumu sanıyorum: bir yandan, dayanılmaz anlatma, araya bir öykü sokabilmek için en zorlu eylemi durdurma gereksinimi-ki bence, birçok lirik romancının özelliğidir bu - öte yandan da, öykülerin gücüne karşı duyulan o yarı içten, yarı dış-sel inanç'dır. Ama, «Sartoris» i yazdığında, daha tekniğini oğun-laştırmamıştır Faulkner, şimdiki zamandan geçmişe, jestlerden öykülere geçiş, beceriksizce yapılmaktadır.

Oyleyse, önümüze sürdüğü ve benimsememizi istediği insan şudur işte: Ele geçmez bir insan; ne bir dış görünüş olan jestleriyle, ne yalnızca öykülerle, ne de anlatılmaz sessiz şimşek parıltıları olan edimleriyle yakalayamayız onu. Oysa, davranışların ve

alleden gelen bir eksiklik mi, Ad-sözcüklerin ötesinde, boş bilincin ötesinde varılmaktadır bu insan; gerçek bir dramın, her şeyi açıklayan, aklın kavrayabileceği bir tür kişiliğin varlığını sezinleriz. Nedir bu gerçekte? Soydan ya da ler'in söylediği aşaklık duygusu mu, içe atılmış bir libido mu? Kim zaman şudur, kimi zaman bu: öykülere ve kişilere göre değişir; çoğu kez, Faulkner söylemez bunu bize. Hem sonra pek de aldır-maz buna: Onun için önemli olan, daha çok bu yeni varlığın özünü: gelişiklikleri pek çok, ama gizli olan, her şeyden önce şirsel ve büyüü bir öz. Ruhsal belirtiler arasında yakalanan bu «öz, doğa» (başka ne ad verile-bilirdi ki ona?) ruhsal varoluşa katılır, hattâ tümüyle bilinç - altı da değildir; çünkü yöneltilmiş insanların ona dönmesi ve onu gözliylebilmesi mümkün gibi görünmektedir. Ama öte yandan,

Yeni Dergi

Yöneten: Memet FUAT

EKİM SAYISINDA: Sanatta bağlanma tartışma-sı - Sartre, Claude Simon, Silone. Ayrıca: Jean Vilar, Bertrand Russell, Oktay Rifat, Konur, D. Hızlan, Apollinaire.

Sayı: 2,5, aboneli yıllık 24 lira

DE YAYINEVİ, Vilâyet Han Cağaloğlu

YON - 17

Seçme Kitaplar

RESMİ YAZIŞMALAR SOZLUĞU: (Osmanlıca - Türkçe, Türkçe - Osmanlıca). Hazırlayan: Cahit Özlü. T.D.K. Yayınları. 1964. 168 s., 4 lira.

DİL DEVRİMİNDEN BU YANA DUZYAZI ÖRNEKLERİ: T.D.K. Yayınları. 1964. 308 s., 10 lira.

YOLUN ÜSTÜNDEKİ KAYA: Samim Kocagöz. İncece Yayınları. 96 s., 3 lira.

OPEREYİ TABLO: Burhan Arpaç. İncece Yayınları. 80 s., 3 lira.

TIYATRO TEKNİĞİ: Philippe Van Tieghem. Çeviren: B. Ouzran. Elif Yayınları. 1964. 88., 4 lira.

DRAM SANATI: G. Wickham - G. Breerton. Çeviren: M. Ergin - G. Yener. Elif Yayınları. 80 s., 15 lira.

Ulvi Uraz ve Alev Koral «Gözlerimi Kapatım, Vazifemi Yaparım» da

Taner'in yeni Oyunu

Ayperî Akalan

Ulvi Uraz yönetimindeki Küçük Sahne Tiyatrosu gerçekten önemli bir davranışın (Yalnız bizim yazarlarımızın oyunlarını oynamayı ödev bilmemizin) ilk adımı Haldun Taner'in «Gözlerimi Kapatım Vazifemi Yaparım» ile attı.

İki bölümde toplanmış 28 tabloluk bir şarkılı libret Taner'in oyunu. Gördüğümüz oyunda şarkı yoktu. Aranıyor da. Taner'in kendi bu kez oyunu için Epik tanımını kullanmamış. Program - Dergi söz ediyordu oyunun epik olduğundan. Epik deyimini Brecht'in tanımı ile ele alınca böyle bir sav anca kıyasıya bir tartışma sonucu onaylanabilir sanırım. O da savunucu gerçekten güçlü ve hünerli olursa. Darübedayi ile başlayarak özellikle İstanbul sahnelerinde orta oyunu ile Tuluat ne zamandır öylesine iç içe girmiş bulunuyor ki bu eski öz kaynaklara dönmenin, oyunu böyle kurmanın Brecht'in Çin Tiyatrosuna baş vurması ve aldığı sonuçlar ile uzak yakın bir ilişti kalmadığı kanısındayım. Bundan ötürü önce bir biçim olarak anlaşılması gereken Epiklik savını bir yana koyalım. Ama Taner, kendisinin Halk Tiyatrosu dediği bir biçimi gerçekten başarı ile deniyor. Pek çok şey birden ve böylesine pirilti, kıvrak söyleyebilme yeteneği yazar, günün birinde hattâ üçüncü, dördüncü oyunda soluksuz bırakmazsa sonuç Türk Tiyatrosu için gerçek bir dönem ve tartışmasız, kalıcı bir başarı olacaktır. Olacaktır diyorum, çünkü sanıyorum ki Taner'in asil isteği ve olumlu amaç oyunlarının tekil başarısından çok, Türk Tiyatrosuna bu akının ve biçimin yerleşmesidir.

Oyun, Türkiye'nin sorunlarını geniş bir panorama içinde ele almış. Fedai'nin oğlu Vicedâni ile Firuz'un oğlu Efruz tam 31 Mart olayı günü doğuyorlar. İki çocuk gelişen olayların içinde her dönemde adı da değişen aynı sokakta serpilip, büyüyorlar. Mahalle mektebinde başlayan el öpme, büyüklere karşı gelme, uysallık zorlaması; yani tipik Osmanlı eğitimi sonucu, kendinden istenileni gört elle yerine getiren örnek talebe Vicedâni'nin özü Dekartçı bir benzetmeyle «Düşünürsün böyleyse yoksun» yargısı biçiminde var oluyor. Vatan, insan, toplum sevgisi ile dolu yüreği sonunda Vicedâni'yi «Gözünü kapayıp vazifesini yapan» düşünmeyen toplumsal hayvan durumuna getiriyor. Efruz tam tersi oysa. O her durumda düşünüyor. Ama yalnız kendi çıkarını.

Vicedâni'nin tepelendiği her yerde o baş tacı oluyor. Vicedâni

ytiriyor, öbürü kazanıyor. Oyunun birinci bölümünde yazarın «Halimiz işte şu iki genel tip, yani biri düşünmeyen, öbürü kendini düşünmekten ötede tek erdem tanımayanlar yüzündendir» dediğini sanıyoruz. Oysa ikinci bölüm ortalanınca yazar asıl toplumu, daha da çok yönetimi suçluyor. Vicedâni'nin sorumsuz bunlarıdır. Efruz'u da onlar yaratıyor. Oyunun ikinci yarısından sonra durum böylece tersine dönüp, epik bir davranışla önce şaşırıyor sonra dikkatle izlemeğe zorluyor seyirciyi. Ve son keredede Taner birden şahlanıyor. Tumarhaneye düşmüş. O. «Doldurulmuş plâk» açılı, ak yürekli ile seslenip yakınıyor bizlere «Aman doldurmasınlar sizi de, ibret bilin ben.. gözünüzü açın görevinizi yapın» diye yalvarıyor. Taner son söylevi ile bütün kusurlarını silip süpürüyor oyunun.. İnsan, insan olmaya, kendi görevinin, özgürlüğünün bilincinde olmaya, baş kaldırmaya çağırıyor. Bu baş kaldırış içinde bütün öğeler yeniden güden geçirilip, yeni ve gerçek değerlere bağlanacak bu toplum, bu düzen ancak o zaman yazarın göz önüne serdiği yermelerden, ve suçlulardan kurtulacaktır.

Taner son sözünü söylerken olduğu kadar, yermelerini buruk bir güldürüş ile dizeler, taslarını savururken de büyük bir güçte. Ne var ki kolay, rahat söylemeye, esprili formüllere oturtmadığı yönlerden tam bir sorumsuzlukla kaçmış.. Ne Anadolu itilâli, ne Mustafa Kemal olayı, ne koskoca Atatürk devrimi yok öyküleşmiş içinde. (Halkevinde Orta Asya güneşi bölümü bu dönemin ancak bir ayıntısıdır). Bu en önemli döneme eleştirilmemiş, yorumlanmamış.. Çünkü deyinilmemiş bile, nerdeyse yok sayılmış Vicedâni ile Efruz'u 31 Mart'ta vofa çıkarıp, bugünlerin yakınına kadar getirirken bu dönemi ve sorunlarını, maksatla kesip atması ile - bence - yazar kendi yazarlık gücünü olduğu kadar, «aydın»lık sorumluluğunu da zedelemiş oldu. Taner gibi bir yazar böylesine olumlu bir denemeye girişirken tüm güçlüklerle boğuşmayı da göze almış bulunmalıdır. Yoksa sonuç sav'ın yanında ister istemez güçsüz kalır.

Uraz'ın sahneye koyusu o, seyirciyi kırıp geçiren dolu dizgin fars uygulaması. Karagöz benzetmesi gölge oyunları ile kusursuz, eksiksizdi. Uraz'ın kendi de Vicedâni'yi yer yer karikatür, yer yer pandomim'e varan aşırı bir fars biçiminde oynuyor. Bu aşırılığın altından da ancak Ulvi Uraz kalkabilirdi kanısındayım. İkinci bölümün sonuna doğru Uraz, o kendine özgü, tam dö-

Sanat neymiş palavra

Memet Fuat

Sanata gönüllü, başka hiçbir şeyde gözü olmayan kişiler vardır. Dergileri izlerler, sergilere giderler, tiyatroları, konserleri, iyi filimleri hiç kaçırmazlar. Bir yandan kendileri de amatörce bir şeyler yaparlar, seramik yaparlar örneğe, ya da piyano çalarlar... Beş yüz, bin, bilemedin, iki bin kişi. Mutlu azınlık dedikleri.

Ama bu memleketin en seçkin kişileri onlar mı? En akıllı, en zeki, en iyi okumuş olanlar? Okulları bir düşünün. Çaişkan, cin gibi bir öğrenci. Tek kul çıkıp da, «Sen edebiyat bölümüne ayrıl, sonra Edebiyat Fakültesi'ne gidersin, ya da Güzel Sanatlar Akademisi'ne, sonra da sanatçı olursun.» der mi onlar! Doğru fen bölümüne, oradan Teknik Üniversite'ye, Tıp Fakültesi'ne, olmazsa Hukuk'a, İktisat'a. Sonrası, iyi okumuş, akli başında, mantıklı, olgun, karnı tok, güzel giyinen, sıcak evlerde «turan en seçkin kişileri memleketin, sanatsızlar, sıra sıra, binlerce.

«Sanatsızlar» derken düşünmeden konuşmuyorum. Gerçi sinemaya, tiyatroya giderler, radyo dinlerler, ama beğenilerini bir eşeyin, bir iki soru sorun, o gerçekten seçkin ağızlarından dökülecek yargılara şaşar şaşar da kalırsınız. Hele söz yazıya, şiire gelince, biraz da dikine gittiniz mi, «Sanat neymiş, palavra» deyip çıkarlar işin içinden. Bunu söylerken de doktorluklarına, mühendisliklerine böylesine bir yasalırlar ki, bilim adına konuştuklarını sanır insan. «Çağımız bilim çağı, olumlu, elle tutulur işler, beş yıllık plânlar çağı, insanoğlunun hayallerle uğraşacak zamanı mı var!?»

O gerçekten seçkin kişiler neden böyle parlak sözlü gülünç durumlara düşüyorlar? Bu soruyu gelmiş geçmiş eğitim bakanlarına sormak gerekir.

Yaşayan, çağdaş olan sanatla en küçük bir ilişti kurmalarına izin verilmeden geliştirilen «çocuk beğenileri» nin okullardan kurtulur kurtulmaz gerçek sanatın tatlarına ulaşivermesi beklenemez ki... Yalnız eskinin güzelliklerini (onu da çağdaş bir açya bağlamadın) sunan cansız edebiyat kitaplarından alınan sanat eğitiminin, sonunda, «Sanat neymiş, palavra» yargısına gelip dayanmasını yadırgamamak gerekir.

Bir ara Türk Edebiyatçılar Birliği'nin yönetim kurulu toplantılarına, liseler için edebiyat kitapları yazmaktan söz ediliydi. Eski yeni, en güzel örnekleri vererek... Bütün üyeler bu kitapların bakanlığa nasıl olsa kabul edilmeyeceği, gene de yazılmalarını yararlı olacağı düşüncesinde birleştilerdi. Acı bir durum. Bu güvensizliğin kesip gerçeklere dayanması kat kat acı...

Bence, bir insanın dışını öldürmekle içini öldürmek (yani sanatsızlığa itmek) arasında kıl payı bir ayrılık var. Bu inançla, okullar dolusu çocuğun böyle göz göre göre «Sanat neymiş, palavra» yargısına doğru eğitilişlerine baktıkça bayağı ürkiyorum.

nüşünü yaparak, öçülüğü ama alabilmişine duyduğu, keder giyilmiş bir komedye oluyor. Bu tadına doyulmaz oyunla da, oyunu bir karakter komedisi biçimine iyice oturtup bu yönden daha da sağlamlaştırıyor. Müfit Kiper, baştan sona öçüye saygılı kalıp bu davranış ile oyunu - iyi idare ediyor - da - epiklik savından uzaklaştırıyor. Alev Koral ilk bölümde, bir de Nilüfer kompozisyonunda çok iyi. Anlatıcı N. Yal genç olarak kusuruz bir oyun veriyor. Fakat söz üzerine kurulmuş böyle bir oyunda seçkin bir diksiyon gerekli. Genç oyuncuların içinde en sevimsisi T. Tekin. Yalnız N. İnce sahnedeki ayaklarının üstünde durmakta bile güçlük çekiyor gibiydi. Ferruh Doğan'ın çizgilerinin tiyatro dekoru olarak ne renk ne biçim yönünden başarılı olduğu söylenemez. Bu oyunu içeren, oyuna tam bir dayanışma kurun bir çalışma gerekli idi. Doğan'ın gibi tam alın ortasına vuran tutarsız renkler, türlü belirsiz çizgiler değil... Kostümler de bütün içinde ayni başımsızlıkta kalıyorlar. Tek başı-

na güzel çalışmalar oysa...

Sonuç olarak. Uraz Küçük Sahne'de övgüye değer bir denem açtı. Gülmekten kırıp geçerek te oynuyor. Haldun Taner'in yürekli, kutlanası davranışını görmek, sözlerine kulak vermek gerek. Taner'in asil isteği alkıştan çok durup düşünmendir. Bu amaç uğruna oyununu yer yer -Tiyatro açısından tehlikeli durumlarıdan geçirmeyi bile göze almış.. Ben asıl bu davranışını yürekten alkışlıyorum.

Bir de şunu söylemek istiyorum: Bir kent inşaatı altında olması kadar somut ve acı bir gerçek yoktur. O kentin bağumsuzluğa kavuştuğu an kadar güzel bir an olamaz. İstanbul'a giren kurtarıcı ordunun komutanı Refet Paşa ise artık bir kişi değil, somutlaşmış bir semboldür.. Küçük Sahne'de gördüğümüz Refet Paşa ise düpedüz çirkindi. Oyun işlevselsiz, yericidir düşüncesiz olacak bu yeme ve içilemeyi böylesine yanlış bir yere yöneltmenin, kaç yapayım derken göz çıkartmanın oyunun değerlerini zedelemekten başka faydası yoktur kanısındayım..

GERÇEK SAYGISI

Dilencilik Politikasının Hizmetinde Bir Toprak Reformu

Reform kabinesi reformlara başlamış! Tarım Bakanı Turan Şahin veriyor bu müjdeyi.

Yıllardır sözü edilen, 27 Mayıs'tan sonra hazırlanmaya girişilen, ama çıkarılması düzenli sürüp gitmesine bağlı olanların, askerlere, «Siz Türkiye'nin altını üstüne getirebilecek hareketlere girişmekten sakının, sivil idare işbaşına gelince bu işleri yapar.» diyerek gerçekleştirilmesini önledikleri toprak reformu en sonunda yapılmış.

«Toprak reformunun taibiki Türkiye'nin kaderini değiştirecektir.» diyor Tarım Bakanı. Gerçekten de öyle, bu tarımsal yapıtı, az gelişmiş ekonomiden sanayileşmiş, ileri bir ekonomiye geçiş; bunun için gerekli iç pazarın genişlemesi; toprak ağalarının ekonomik ve politik dayanaklarının ortadan kaldırılarak demokrasinin gerçekten işler duruma getirilmesi; 22 milyon köy nüfusunun yaşama seviyesinin yükseltilmesi; gizli işsizliğin büyük ölçüde azaltılması; sanayileşmemiz için gerekli dövizin sağlanmasında tarımsal üretimden yararlanılması, bütün bunlar hep toprak reformuna bağlı.

Türkiye'nin kaderini değiştirecek böyle bir toprak reformunun ilkeleri ne olacaktır?

Önce, toprak reformunun aynı zamanda ve bütün yurtta birden yapılması gerekir.

Sonra, özel mülkiyette bırakılacak toprak, Cezayir Başkanı Ben Bella'nın 27 Ekim 1964 söylevinde belirttiği gibi «İmtiyazlı bir sınıfın meydana gelme-

sini imkânsız kılacak bir tavanla sınırlandırılmalıdır.»

Tavan sınırının üzerindeki özel mülkiyet topraklarının dağıtımına devlet topraklarının dağıtımına birlikte başlanmalıdır. Çünkü önce devlet topraklarının, sonra atıl duran toprakların tarıma elverişli duruma getirilerek dağıtım ve en son olarak da özel mülkiyetin elindeki fazla toprakların dağıtım, başlangıçta devletin ödeme gücü bakımından akla yakın gibi görünürse de, gerçekte, Bakan'ın sözlerinin aksine, Türkiye'nin kaderinin değiştirilmesini önlemek ve toprak ağabeyini sürdürmek için başvurulan bir yoldur.

Sadece toprak dağıtımını başlıbaşına bir şey ifade edemeyeceği için toprak dağıtımına birlikte gerekli teknik tedbirlerin alınması ve kredi kurumlarının kurulması, yani toprak reformunun tarım reformuyla tamamlanması şarttır.

Böyle bir toprak reformu elbette Türkiye'nin kaderini değiştirecektir. Ne var ki toprak ve tarım reformları birlikte ve en iyi biçimde yürütülse bile gene de Türkiye'nin kalkınması, ekonomik bağımsızlığına kavuşması mümkün olmayacaktır; işsizlik gene devam edecektir, dış ödeme açığı gene devam edecektir, üretim yetersizliği ve milli gelirin düşüklüğü gene devam edecektir. Çünkü Türkiye'nin kalkınması ve yeni sömürgecilik boyunduruğundan kurtularak ekonomik bağımsızlığına kavuşması, ancak

sanayileşmemizle mümkündür.

Ben Bella, yukarıda sözünü ettiğim söylevinin bir yerinde şöyle diyor: «Tarım politikamızın başarısı sanayileşmemizdeki başarıya bağlıdır: Sanayilerin gelişmesi işsizliği ortadan kaldıracak ve fellahtarımızın oğullarına iş verecektir; bu gelişme, sınıf bükümlerimize pazarlar açacak, hayvancılığın ve ağaç yetiştiriciliğin ürünlerini değerlendirecektir; ekip biçme metodlarımızın modernleştirilmesi için zorunlu olan donatımları sanayi kesimi sağlayacaktır; sanayi kesimi, yollarımızı, demir yollarımızı, konutlar yapmamızı ve herkese yeter derecede bir yaşama seviyesi sağlamak için zorunlu olan elbise, ayakkabı, taşıt araçları, vb. ni imal etmemizi mümkün kılacaktır.»

Ben Bella'nın Cezayir için söylediği terj Türkiye için de geçerlidir.

Ne var ki bizim Tarım Bakanının müjdesinin ardından hiç de iç açıcı olmayan sözler geliyor. «Türkiye'nin kaderinin değiştirilmesinden» söz eden Tarım Bakanı, aynı konuşmasında, şunları da söylüyor: «Toprak reformunu önce pilot bölgelerde uygulayacağız. Bugün için Türkiye'de yurt çapında reform yapma gücüne muktedir değiliz. (...) Arazi dağıtımında ölçümüz, önce devlet toprakları, sonra, atıl duran

toprakların tarıma elverişli hale getirilerek dağıtım ve sonra özel mülkiyetin elindeki fazla toprakların dağıtım şeklinde olacaktır.»

Bunları söylemek, gerçek bir toprak reformunun söz konusu olmadığını ve şu yukarıda sıradıklarımın hiçbirinin gerçekleştirilmediğini söylemek demektir.

Bunları okuduktan sonra, Anayasa'nın emrettiği toprak reformunun değil, Konsorsiyumun bazı üyelerinin, Türkiye'ye borç para vermek için, ulusal bağımsızlığımızı umursanmayarak, işlerimizde burunlarımızı sokup, gerçekleştirmemizi istedikleri toprak reformunun söz konusu olduğunu ileri sürmek haksızlık olmasa gerek. Yani topraksız ve yoksun Türk köylüsünü toprağa kavuşturacak bir toprak reformu değil, yöneticilerimiz çıkmaza soktukları bir ekonomiyi sürdürmek için, dilencilik politikasını sürdürmek için, hakim sınıfların imtiyazlı durumlarını sürdürmek için piyasaya sunulan bir toprak reformu karikatürdür söz konusu olan! Aslında, toprak reformu yapılmış gibi görünerek, borç almak için yabancılara bir süre daha uyutmak için halkımızı aldatmaya çalışmaktır! Ve beğenmediğimiz Mısır'da, toprak reformu sonunda, köylü allelerin ortalama yıllık gelirleri yılda 27 Mısır tirasından 150 mısır lirasına yükselirken bizim bilim adamlarımız kara kara hesaplamaya devam edeceklerdir: Türkiye'de, tarım alanında, yıllık boş işgücü miktarı 1 milyar 316 milyon iş günüdür. Bu, 4,4 milyar faal tarım nüfusuna eşittir. Gizli işsizlik yolu ile değer kaybı 6,8 milyar lira arasında değişmektedir. Bu miktar, hesabın yapıldığı 1959 yılının tarımsal gelirinin % 40 - 50'si, milli gelirin ise % 16 - 20'si kadardır.

«Ne çeneni yortuyorsun? Gerçek bir toprak reformu mu bekliyordun? Yapılma kanununu çıkararlardan!» diyeceksiniz.

Haksızınız.

Fethi Naci

ROMAN cephesinde YENİ BİR SEY VAR!

KURTLAR SOFRASI

(2. cilt)

Attila İLHAN

(Yön: 14)

sosyal adalet

Dergisinin Ekin sayısında

Mehmet Ali Aybar, Seduh Aren, Behice Boran, Aziz Nesin, Tarih Ziya Ekinci, Niyazi Ağırnaslı, Suat Aksoy, Arslan Başer, Hulusi Dosdoğru, Mehmed Kemal, M. Gabbay, İbrahim Güzelce, Hüseyin Korkmazgil, Sina Pamukçu, Türkkaya Atadov, Erdoğan Başar, Can Yücel, Balaban, Azime Karabuut, Ahmet Top, Halil Aytakin, Sevgi Nutku, Nevzat Hatko, Mehmet Oğuz, A. Sarıca, Ahmet Köklügiller.

Bütün bayilerde bulunur. İsteme adresi: P. K. 193, Yenışehir - Ankara

(Yön: 15)

BUGUNUN DİLİYLE
HAYYAM

Yenilestiren: A. KADIR

İki baskı halinde çıktı,
10 lira, 5 lira.

P.K. 58 - Beyazıt, İstanbul

(Yön: 16)

REKLAM
LARINIZ
İÇİN

"BASIN İLAN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocakları Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

SUBELER

DIŞ MUHABİRLER

İstanbul

Ankara

İzmir

Adana

Bursa

Diyarbakır

Erzurum

Eskişehir

Konya

Zonguldak

A.B.D.

Almanya (Federal)

Almanya

Avusturya

Avustralya

Belçika

Bulgaristan

Çekoslovakya

Danimarka

Fransa

Hollanda

İngiltere

İspanya

İsrail

İsvet

İsviçre

İtalya

Japonya

Lübnan

Macaristan

Norveç

Pakistan

Polonya

Portekiz

Romanya

Yugoslavya

Yunanistan

(Basın: 17998/13)